

UTREDNING

BIBLIOTEK & KULTURHUS

PÄIVI AHVONEN



”Har med stort intresse läst denna utredning, som är omfattande och ger en tydlig bild av behovet av bibliotek och kulturhus i Lovisa. Förutom att utredningen fungerar som en utmärkt vägkarta för processen framåt innehåller den mycket fakta och annat tankeväckande, som öppnar för en bra dialog mellan beslutsfattarna och alla andra berörda.

Tycker allt sammantaget att seriösa beslutsfattare har stor nytta av denna grundliga utredning, som ger ett bra underlag för behövliga beslut.”

Stefan Mutanen, styrelseordförande Fastighets Ab Fokus

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND	4
2. BEHOVSANALYS	5
3. DEFINIERADE KÄRNVERKSAMHETER	13
4. AVGRÄNSNINGAR	13
5. AFFÄRSMODELL / SERVICEMODELL	14
6. ORGANISATIONSKULTUR	25
7. FINANSIERING	29
8. SAMARBETSNÄTVERK	36
9. KONSEKVENSANALYS	38
SLUTORD	43
BILAGOR	46





BAKGRUND:

Diskussionen om behovet av ett nytt och ändamålsenligt bibliotek i Lovisa har pågått i mer än femtio år. I mitten av 1990-talet löstes frågan genom att rädda Societetshuset och inrymma biblioteket där. En lösning som var olycklig från början och varade i 20 år, tills biblioteket tvingades flytta till tillfälliga och helt otillräckliga utrymmen – och där är man fortfarande.

Samtidigt har det i nästan tjugo år förts diskussioner bland professionella konstutövare och invånare om behovet av inte bara ett nytt bibliotek utan också en ändamålsenlig scen med tillhörande teknik. Att biblioteket alltför länge tvingats jobba i olämpliga lokaler och yrkeskonstnärerna varit helt utan tillfredsställande utrymmen har lett till stor frustration.

Bristen har kompenseras av att det privata företaget Marilyn investerat alltmer i sin infrastruktur, bland annat tillgänglighet, teknik och scen – på egen bekostnad.

En skild utredning om bibliotekets behov, finansierad av Regionförvaltningsverket och genomförd av gemenskapspedagogen och specialisten på deltagande planering Jaana Laaksonen, visade tydligt att invånarnas och olika intressentgruppers uppfattningar om biblioteket är starkt kopplade till ett kulturhus.

I nästan alla gruppverkstäder betonades behovet av en scen och utrymmen för bildkonst. Flera andra perspektiv lyftes också fram – dessa presenteras senare i denna rapport.

Det nationella politiska och ekonomiska läget har samtidigt förändrats markant och kulturen har drabbats av nedskärningar på alla nivåer. Det finns starka signaler om att läget inte blir bättre i årtal. Samtidigt är stadens ekonomi tillfredsställande.

Politiska beslut är ofta i strid med evidensbaserad forskning (se bilaga).

Eftersom den omfattande utredningen angående bibliotekets behov tydligt visar att biblioteket redan uppfattas som ett kulturhus med mångsidiga möjligheter till kulturell verksamhet, är det motiverat att konsekvent använda begreppet ”bibliotek och kulturhus”. Detta stöds både av lagen om allmänna bibliotek och lagen om kommunernas kulturverksamhet.

Denna utredning fokuserar på kulturhusdelen.

Resultaten talar sitt tydliga språk om stadsbornas önskemål och behov ifråga om det nya biblioteket och kulturutrymmet. De viktigaste argumenten är tillgänglighet, ändamålsenlighet, estetik, välfärdseffekter, känsla av meningsfullhet, möten, skapande, förståelse och aktivt medborgarskap – samt naturligtvis bildning.

Den 15. augusti 2025 i Lovisa

Päivi Ahvonen

Utredaren är ekonomie magister, magister i kultur och konst samt doktorand vid konstfakulteten, Lapplands universitet.



1. BEHOVSANALYS FÖR ETT EVENTUELLT KULTURHUS



KARTLÄGGNING AV NULÄGET

Nuvarande möjligheter för scenkonst:

Idrottshallen används för större evenemang, men den saknas scen samt ljud- och ljusutrustning för scenkonst. Läktaren är för högt placerad för konserter eller dansföreställningar. En del personer kan inte vistas i hallen på grund av problem med inomhusluften.

Bylokalerna i byarna har ofta en scen men saknar teknik, omklädningsrum och andra nödvändiga faciliteter. De fyller dock en viktig funktion för möten och mindre evenemang på landsbygden.

Societetshuset (Socis) har samma brister som många andra mindre scener i Lovisa: salen saknar ordentlig ljud- och ljusutrustning, mobil läktare och omklädningsrum. Enligt professionella musiker är akustiken däremot utmärkt för kammarmusik – ”den bästa inom en radie på 100 kilometer”. Däremot orsakar ekot problem för förstärkt musik, och ljudet från ventilationen stör tonalt och försvårar lyssnandet.

Kyrkorna lämpar sig bäst för körsång, andlig musik och akustiska instrument. Lojo symfoniorkester samt konserter inom ramen för Lovisa Sibeliusdagar och SaltFests öppning har hållits i kyrkan, som rymmer 800 personer.

Skolorna: Det nya finska skolcentret, Generalshagen och gymnasiet saknar ändamålsenliga scener och tekniska lösningar.

Kino Marilyn: Det privata företaget har satsat på en scen och investerat i ljud- och ljusutrustning, men lokalen saknar backstage och omklädningsrum för uppträdande. Trots dessa brister har Marilyn, tack vare en flexibel hyresvärd och bristen på bättre alternativ, varit mycket uppskattad bland kulturutövare.

Lokalen lämpar sig också väl för exempelvis diskussionstillfällen – dock kan man då inte visa film. I Marilyn finns också problemet att man till exempel inte kan lämna scenografin framme någon längre tid, utan den måste monteras ner mellan föreställningarna eftersom det också visas filmer där.

Företagaren har tagit initiativ till att omstrukturera Marilyn från att vara en renodlad biograf till ett kulturhus, då biografverksamheten i sig inte är lönsam. Fullsatta föreställningar är ovanliga; under de senaste sju åren har det endast skett vid ett fåtal tillfällen, såsom dansinstitutets julmatiné, Arppas konsert och fyra nyårsshower.

Korvfabriken: Denna privata konstscen finns i ett privat hem, vilket gör att tillställningarna där är små och arrangeras av konstnärerna själva för en publik på högst 40–50 personer.

Om behovet av en mindre blackbox:

”När man jobbar med och i Marilyns utrymme är det tyvärr så att föreställningsinfrastrukturen ligger långt ifrån vad ett kulturcenter borde erbjuda. Publiken ser det inte, men avsaknaden av backstage, omklädningsrum och teknik av högre klass gör det krävande att arbeta där. Jämför man med Grand, Taidetehdas eller Fokus när Marilyn inte upp till samma nivå. Jag menar att behovet är stort. Jag vill också poängtera att ett kulturkvarter med olika scener men med enhetlig teknik vore fördelaktigt. Då vet man hur tekniken fungerar och kan låna utrustning mellan salarna vid större evenemang. Det vore idealiskt.”

Ljudtekniker 1

Integrering med andra tjänster

I nuläget är biblioteket inte integrerat med andra tjänster fysiskt, fast det finns mycket samarbete med till exempel kulturväsendet och skolorna.

Denna punkt gäller mest Marilyn (privat) och Socis, men även medborgartjänster som kulturväsendet, biblioteksväsendet och

medborgarinstituten – eventuellt även LovInfo.

Ifall det nya biblioteket och kulturhuset kommer att finnas i Marilyns och Socis omedelbara närhet, kan deras funktioner stöda varandra och även andra tjänster runtom, såsom restauranger. (Eftersom förväntningarna är stora kan vi förvänta oss att människoflödet till biblioteket blir relativt stort. Det gör vårt centrum livligare.) Statistiken visar att utlånings- och besöksantalet flerdubblats i många kommuner när bibliotekets lokaler har varit nya eller renoverade. Detta har varit fallet i till exempel i Karis, Sjöundeå, Fredrikshamn, Kyrkslätt.

Antal användare kopplat till behovet

I samband med denna utredning har otaliga diskussioner förts med professionella konst- och kulturutövare, kulturproducenter, tjänstemän, förtroendevalda, biblioteksanvändare, bio- och kulturhusföretagare mm. Tjänsterna kommer att användas av alla lovisabor, oavsett ålder. Det rör sig om lagstadgade tjänster som ska möjliggöras för alla.

Särskilda kännetecken inom behovsområdet

Lovisa saknar ändamålsenliga lokaler för såväl bibliotek som kulturell verksamhet. Det finns inga lättillgängliga och moderna lokaler i centrum som lämpar sig för bibliotek eller kultur – med undantag för det privatdrivna Marilyn, vars utrymmen ägs av staden och där företagaren är hyresgäst.

- Det råder brist på moderna utrymmen som motsvarar nutida behov inom bildkonst, scenkonst och musik.
- Lokalerna bör vara centralt belägna och tillgängliga dagtid, eftersom exempelvis skolornas salar är upptagna då. Medborgarinstitutet har särskilt behov av sådana utrymmen.
- Det behövs en tillgänglig multifunktionssal (minst 120 m² + mobil läktare) med

dansgolv, dansmatta, speglar, mobil läktare, dusch, omklädningsrum och förråd. Denna ska kunna användas dagtid för till exempel dans, musik och rörelse.

”Man kan inte bjuda in en professionell scenkonstnär att uppträda i en sal som inte är ändamålsenligt utrustad. Det är som att be en elitidrottare tävla på en skolgård.”

— Yrkesskådespelare 2



GAPANALYS - NULÄGE OCH ÖNSKAT RESULTAT

Nuläge

Det finns en del utrymmen i stadens, föreningars och privatpersoners ägo, med eller utan scen, som inte är lämpade för scenkonst på grund av brist på teknisk utrustning, läktare och omklädningsrum.

Samtidigt finns en betydande grupp konst- och kulturutövare och producenter som saknar ändamålsenlig scen samt personal som saknar moderna arbetsutrymmen.

Synergieffekter kan uppnås genom att samla personal från biblioteket, kulturväsendet och medborgarinstitutet under samma tak. Alla dessa är centrala medborgartjänster och spelar en viktig roll i att främja jämlikhet och demokrati. Samarbete mellan biblioteket och kulturväsendet pågår redan.

Många av lokalerna är inte tillgängliga och har byggts för andra ändamål, ofta för länge sedan. Detta påverkar negativt arbetsförhållandena och personalens trivsel. En förbättring av dessa förhållanden skulle ha en främjande effekt på arbetstrivsln.

Invånarna önskar ett fungerande bibliotek. Begreppet bibliotek har breddats och inkluderar idag också aktiviteter såsom scenkonst. Det förväntas att biblioteket även ska vara ett kulturutrymme.

Bibliotekets uppgifter och plikter beskrivs i bibliotekslagen. I nuläget kan Lovisa inte uppfylla kraven i lagen om allmänna bibliotek:

- Enligt lagen om allmänna bibliotek är det ett allmänt biblioteks uppgift att tillhandahålla utrymmen för lärande, fritidsaktiviteter, arbete och medborgarverksamhet. Dessa funktioner

kan biblioteket i dagsläget inte erbjuda. Det saknas tysta utrymmen i biblioteket, såsom en läsesal. Därtill bör det finnas avgiftsfria arbets- och fritidsutrymmen som kunder kan reservera. För att möjliggöra medborgarverksamhet krävs även kostnadsfria mötesrum.

- Lokalerna ska vara ändamålsenliga, utrustade med modern teknik och ha tillräcklig och kompetent personal. Dessa krav uppfylls inte i nuläget.
- Biblioteket ska vara tillgängligt och lätt att nå. Det nuvarande huvudbiblioteket är inte tillgängligt.

Önskat resultat

Ändamålsenliga utrymmen där bibliotek, kulturväsen och medborgarinstitutet kan verka tillsammans för smidigt samarbete och synergifördelar. Alla dessa är medborgartjänster som redan nu samarbetar.

Scenkonstutövare efterfrågar en tekniskt utrustad, ekonomiskt tillgänglig scen ("black box"), som exempelvis i Fyyri, Kyrkslätt.

Kulturaktiva, konstnärer, kulturkonsumenter och biblioteksanvändare önskar ett multifunktionellt kulturhus i anslutning till biblioteket.

Invånarna önskar ett fungerande, modernt bibliotek med bred service och tillgång till kultur.

Medborgarinstitutet har ett flertal specifika behov av utrymmen som är skilt listade i slutet av denna utredning. (Se bilaga.)

Möjligheter

- Ökat välmående bland både invånare och personal.
- Stöd för ungas mentala hälsa genom lågtröskelverksamhet såsom konst, litteratur, socialt umgänge, konserter m.m.
- Ökad inkludering och stärkt demokratisk

delaktighet.

- Förbättrad arbetsmiljö.
- Större tillgång till konst och kultur för alla.
- Aktivering av tredje sektorn och det lokala medborgarsamhället.
- Nya former av samarbete mellan olika aktörer.
- Skapande av fler arbetsmöjligheter.
- Positiv nationell synlighet genom lyckad arkitektur.
- Möjlighet till nya modeller inom affärsmodeller och finansiering.
- Främjande av ny kunskapsbildning och livslångt lärande.
- Mötesplatser som förenar generationer och överbryggar språkgränser.
- Stärkande av tvärvetenskapliga perspektiv och arbetsmetoder.
- Ökad samhällelig resiliens genom starkare gemenskaper i kristider.

"Gemenskaper är viktiga för att bygga resiliens, särskilt i krisperioder. De erbjuder stöd, samarbete och trygghet. En stark gemenskap delar resurser och skapar tillhörighet, vilket stärker hela samhället."

– Utredaren

Resultat

Kartläggningen visar ett tydligt behov av:

=> ett nutida och ändamålsenligt bibliotek samt ett kulturhus i anslutning till detta, i enlighet med bibliotekslagen.

=> en kompakt "black box" (240 platser)

=> undvika konkurrens med det privatägda Marilyn, som redan har investerat i en hybrid mellan biograf och kulturcentrum.

=> tysta läsesalar, arbetsutrymmen, multifunktionella rum och tillgängliga dagverksamhetsutrymmen för till exempel LovMi.

"Vi har kritiserats för det att vi gjorde en för liten sal här i Karis nya Fokus. Efterfrågan har ökat jämnt och vi tävlar inte med Karelia eller Bio Pallas - men visserligen kunde vi samarbeta mera".

– Initiativtagare 1

Involvering av slutanvändare

Slutanvändare har involverats i arbetet genom att låta dem uttrycka sina behov, önskemål och synpunkter på nuläget. Detta har omfattat såväl bildkonstnärer, scenkonstnärer, föreningsaktiva och intressegrupper som allmänheten i stort, inklusive senior- och ungdomsråden. Deltagandet har skett i form av verkstäder, genom fältbesök till byarna vid lokala evenemang, samt via enkäter och digitala kanaler.

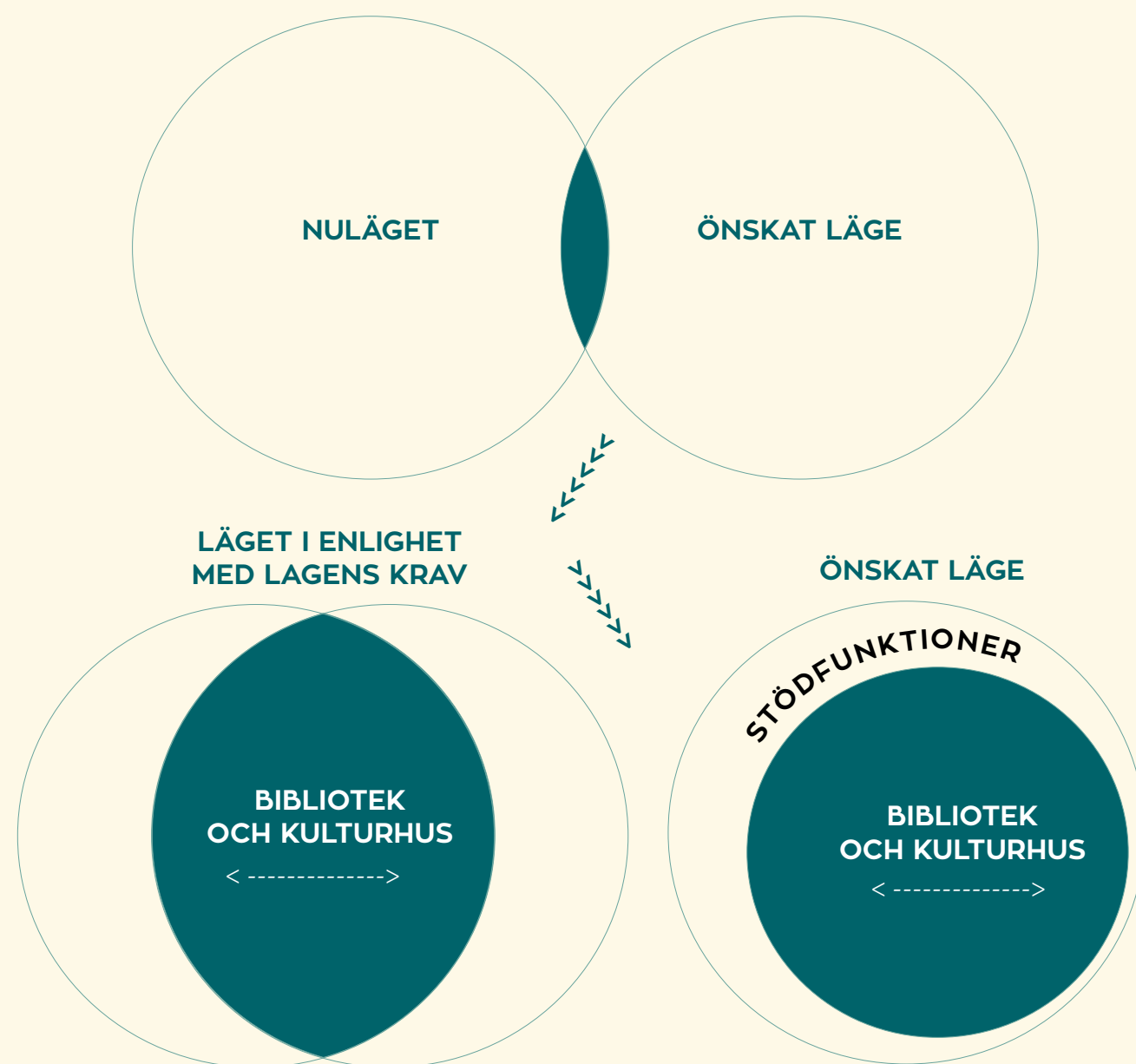
Erfarenheter från andra nygrundade bibliotek och kulturhus visar tydligt vikten av att inkludera samtliga aktörer som kommer att verka i huset redan i ett tidigt planeringsskede. Detta har beaktats i det preliminära utredningsarbetet.

Om beslutet fattas att gå vidare med planeringen av ett bibliotek och kulturhus – och inte enbart ett bibliotek – är det avgörande att slutanvändarna, det vill säga de aktörer som kommer att arbeta och verka i huset, involveras i själva planeringsprocessen.

Exempel från bland annat Fyyri i Kyrkslätt, Fokus i Karis, Ingå bibliotek och Oodi i Helsingfors visar att det ofta uppstår brist på tysta utrymmen. Det är därför viktigt att säkra att läsesalar och arbetsutrymmen dimensioneras och planeras som tysta zoner.

Tekniska lösningar gällande ljud, ljus, akustik och annan scenutrustning kräver specialkompetens, liksom skapandet av en trygg och välfungerande miljö vad gäller ljudbild, belysning och färgsättning.

Slutanvändarna kan bidra med värdefull sakkunskap och erfarenhet. Om de inte involveras, finns en risk att det som planeras inte motsvarar faktiska behov i verksamheten



**”HITTILLS GENOMFÖRD FORSKNING HAR TYDLIGT VISAT
ATT JU MINDRE ORTEN ÄR, DESTO
STÖRRE BETYDELSE HAR BIBLIOTEKET.”**

Anu Ojaranta, EU-kommissionens Building Bridges OMC

eller användarnas vardag.

”Vi fick 130 svar på medborgarundersökningen, jag genomförde 110 medborgarintervjuer och ledde 14 verkstäder där totalt 155 personer deltog. Dessutom färdigställdes 41 drömbibliotek i förskoleverksamhetens verkstäder. Detta arbete har verkligen genomförts tillsammans med invånarna.”

– Jaana Laaksonen, projektplanerare för biblioteket.

Eftersom den omfattande utredningen tydligt visat att biblioteket redan uppfattas som ett kulturhus med mångsidiga möjligheter till kulturell verksamhet, är det motiverat att konsekvent använda begreppet ”bibliotek och kulturhus”. Detta stöds också av såväl lagen om allmänna bibliotek som lagen om kommunernas kulturverksamhet.

Faktorer som kan påverka analysen:

- Kompetensförsörjning (brist eller nedskärningar)
- Omorganiseringar inom organisationen
- Befolkningsutveckling (tillväxt eller avfolkning)

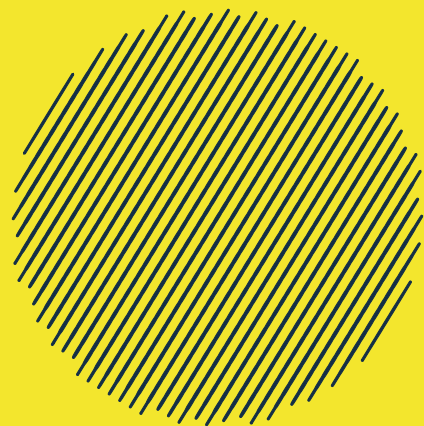
I Lovisa är dessa faktorer i dagsläget mindre aktuella, då kommunen redan har kompetent personal, en ny organisationsstruktur samt ett uttalat mål om befolkningstillväxt. Men kulturtjänsterna är underbemannade och ett eventuellt kulturutrymme i samband med biblioteket kräver mera personalresurser.

Bilder från workshops med gemenskapspedagogen och experten på inkluderande planering Jaana Laaksonen, riktade till olika medborgargrupper.



3 DEFINIERADE KÄRNVERKSAMHETER &

4. AVGRÄNSNING



3 DEFINIERADE KÄRNVERKSAMHETER

Biblioteksverksamhet för barn, unga och vuxna
Kulturverksamhet för barn, unga och vuxna
Delar av medborgarinstitutets verksamhet, främst riktad till vuxna
Scenkonst i olika former
Bildkonst i olika former
Kulturell verksamhet på medborgarinitativ
Diskussionsgrupper
Skapande och formgivning

4 AVGRÄNSNING

Lovisa har jämförelsevis goda förutsättningar om vi tar modell av Karis som har cirka 9 000 invånare. Där var utgångsläget liknande vårt. Karis är den näst största tätorten i Raseborg, som har 28 000 invånare. I Lovisa bor dessutom många professionella konstutövare samt en aktiv befolkning framförallt i de övre åldersgrupperna.

Lovisa är en tvåspråkig stad med cirka 54 % finskspråkiga, 40 % svenskspråkiga och 6 % med annat modersmål. Många familjer är tvåspråkiga, och det finns cirka 900 personer med utländsk bakgrund samt över 800 med främmande språk som modersmål. Dessa grupper bör särskilt beaktas för att främja integration och delaktighet.

Balansen mellan offentlig och privat sektor är tydlig i Lovisa. Kommunen är en viktig aktör, men även externa finansiärer behövs för att skapa ett funktionellt och framtidssäkrat kulturhus. Ett vanligt misstag är att planera för småskaligt redan från början – detta har tidigare noterats vid exempelvis Lovisavikens skola och Harjunrinteen koulukeskus.

Lovisa har även ekonomiska fördelar: staden är största delägare i KSOY och Fortum har lokal

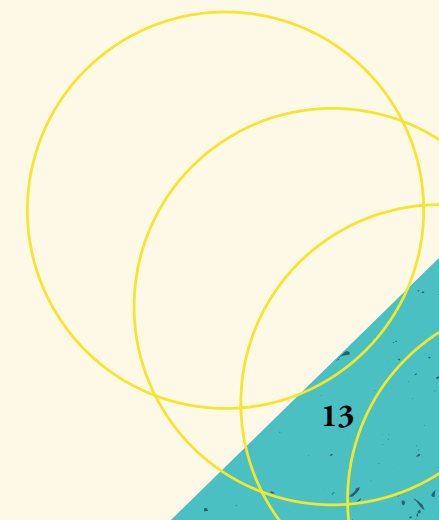
närvaro. Dessa faktorer skapar möjligheter till strategiska samarbeten, även inom finansiering. Andelsbanken kan också vara en potentiell samarbetspartner beroende på affärsmodellen, vilket behandlas i ett senare skede.

Den rumsliga och organisatoriska avgränsningen samt de ekonomiska förutsättningarna behandlas i ett senare skede. Personalen har uttryckt en önskan att ha sina arbetsutrymmen nära varandra, då LovMi, biblioteket och kulturväsendet redan i nuläget samarbetar intensivt. Ett gemensamt fysiskt läge skulle främja synergieffekter och möjliggöra organisk utveckling genom ökad interaktion och delat vardagsutrymme, till exempel gemensamt kafferum.

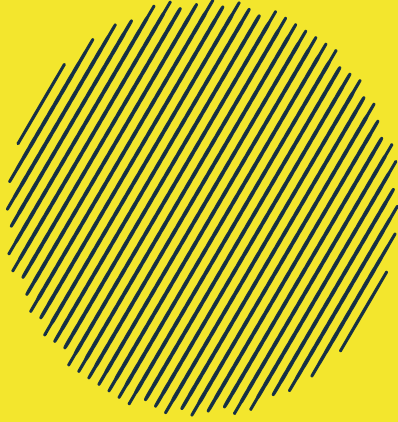
Med tanke på den tänkta målgruppen, husets aktörer och funktioner bör byggnaden vara centralt belägen. Projektgruppen har tillsammans med stadens lokalchef analyserat 12 alternativa platser, vilka presenterades för stadsstyrelsen den 27.1.2025. En SWOT-analys finns i bilagorna.

Projektgruppen för biblioteket och kulturhuset anser att tomten intill Socis är bäst lämpad för ändamålet, särskilt med tanke på önskemålet att även öka Socis användning.

Enligt lokalchef Kenneth Albrecht lämpar sig ingen av våra befintliga byggnader för ett bibliotek och kulturhus, och dessutom inga centralt belägna byggnader i den storleken som skulle lämpa sig för detta bruksändamål.



5. AFFÄRSMODELL / SERVICEMODELL



PUBLIC SERVICE MODEL CANVAS

(baserar sig på Business Model Canvas av Alexander Osterwalder 2008)

PROJEKT: BIBLIOTEK OCH KULTURHUSUTREDNING

Nyckelpartners	Nyckelaktiviteter	VÄRDE-ERBJUDANDE	Kundrelationer	Kundsegment
Lovisa stad Biblioteket Kulturproducenter Medborgarinstitutet Föreningar Medborgarna Caféet Finansiärer	1. Bibliotekstjänster 2. Kulturevenemang och konstutställningar 3. Pedagogisk och skapande verksamhet 4. Mötesplats för lokalsamhället 5. Samarbeten och partnerskap 6. Kommunikation och publikarbete	Ett tryggt, lågtröskelutrymme fritt från konsumtion, för alla Tillgängliga tjänster Att berika kulturlivet Förverkligandet av bibliotekslagen Möjlighet till möten över språkgränserna	Personalen är det nav kring vilket verksamheten bedrivs, de bör vara kompetenta och mångsidiga och ha möjlighet till fortsatt kompetensutveckling. Huset skall reflektera positivt image så att såväl användarna som gästande besökare och de som arbetar i huset kan känna samhörighet, styra mot samma mål och utveckla innehållet tillsammans. Verksamhetsledning är i fokus	1. Barn och familjer 2. Ungdomar (12–18 år) 3. Studerande och unga vuxna 4. Vuxna och seniorer 5. Personer med funktionsvariationer 6. Invånare från olika språkliga och kulturella bakgrunder 7. Besökare från andra kommuner 8. Skolor 9. Föreningar
Kommunikation				
Aktiv kommunikation genom flera kanaler En bra service- och kommunikationsdesign (t.ex. skall huset ha en gemensam kanal för alla aktörer?) Finns flera frågor som måste utredas väl.				

NAMN: PÄIVI AHVONEN

Kostnader

- 1. Personalrelaterade kostnader
- 2. Lokalkostnader
- 3. Program- och evenemangskostnader
- 4. Media- och materialkostnader (särskilt för biblioteket)
- 5. IT och digital infrastruktur
- 6. Administration och driftskostnader
- 7. Marknadsföring och kommunikation

Intäkter

- 1. Offentliga anslag och bidrag
- 2. Evenemangsintäkter
- 3. Försäljning av medier och material
- 4. Medlemskap och abonnemang
- 5. Uthyrning av lokaler
- 6. Samarbeten och partnerskap
- 7. Caféer och butiker
- 8. Frivilliga och privata donationer

Sociala och/eller miljörelaterade skadeverkningar

Om program och aktiviteter inte är tillräckligt inkluderande kan vissa grupper känna sig bortglömda, dvs. det kan finnas en social risk för exkludering, segregation och ökad gentrifiering.

Miljömässigt: Kulturhus kan bidra till hög energiförbrukning, ökat avfall och resursanvändning om hållbarhet inte beaktas. Trafik och transport till och från kulturhuset kan också ha en negativ miljöpåverkan.

Det är viktigt att identifiera och hantera dessa potentiella skadeverkningar genom en hållbar och inkluderande planering, samt åtgärder för att minimera negativ påverkan på både samhälle och miljö.

Sociala och/eller miljörelaterade fördelar

Socialt: Bidrar till ett mer inkluderande samhälle, stärker social sammanhållning, främjar livslångt lärande, och kreativ utveckling. De erbjuder även en plats för mental och fysisk hälsa genom aktiviteter och evenemang. Ökar samhörigheten genom språk-, kön- och åldersöverskridande verksamhet.

Miljömässigt: Genom att främja hållbarhet, erbjuda gröna byggnader och aktiviteter samt uppmuntra hållbara transporter kan kulturhus och bibliotek spela en viktig roll i att minska miljöpåverkan av byggandet.

Genom att integrera både sociala och miljömässiga fördelar i sin verksamhet kan kulturhus och bibliotek bidra till en mer hållbar och inkluderande framtid och skapa hopp för yngre generationer, framtidsstro och gemenskap samt ett tryggt ställe för alla där man inte behöver konsumera.



Eftersom detta kapitel är långt, finns här i början en sammanfattning av dess kärninnehåll => Bibliotek och kulturhus som samhällsresurs

Målgrupper

Biblioteket och kulturhuset riktar sig till ett brett spektrum av användare:

- På vardagar kan daghemsbarn tillsammans med sina föräldrar och daghemsgrupper delta i olika program.
- Barn och familjer: deltar i verkstäder och kulturprogram
- Unga: engageras i egna projekt och kurser, kan göra läxor medan de väntar på bussen eller fritidshobbyn
- Studerande och unga vuxna: söker tyst studiemiljö och innehållsstöd
- Vuxna och seniorer: deltar i föreläsningar, läsecirklar och kurser
- Personer med funktionsvariationer: tillgängliga utrymmen och stöd
- Mångkulturella grupper: integrationsfrämjande verksamhet
- Besökare utifrån: deltar i evenemang som stärker lokal attraktionskraft
- Tredje sektorn arrangerar evenemang eller annat program

Nyckelpartners – vad kännetecknar dem?

- Gemensamma värderingar: icke-kommersiellt fokus, tillgänglighet och bildning
- Kompletterande kompetenser: konstnärer, pedagoger, tekniker
- Lokala nätverk: stark samhällsförankring, samarbete med skolor och föreningar

- Resursdelning: gemensamt utnyttjande av lokaler, teknik och personal
- Långsiktighet: stabila, pålitliga aktörer skapar kontinuitet

Nyckelaktiviteter

- Kulturevenemang och konstutställningar
- Bibliotekstjänster (utlåning, läsning, digitalt stöd)
- Pedagogisk verksamhet och verkstäder
- Mötesplats för civilsamhället
- Samverkan med staden och tredje sektorn
- Kommunikation, tillgänglighet och publikarbete

Kritiska resurser

Kompetent personal (**finns redan!**): bibliotekarier, producenter, tekniker
Funktionella lokaler: tillgängliga, flexibla, tekniskt utrustade
Rikt innehåll: medier, program, konstnärliga processer
Nätverk och samarbetsförmåga
Styrning och finansiering: planering, utvärdering, bidrag
Synlighet och kommunikation

Kostnader och intäkter

Många kostnader täcks redan i biblioteks- och kulturbudgetarna – nya kostnader gäller främst teknik och större evenemang.

Kostnader:

Personal, lokaler, programproduktion
Medieinköp, IT, administration
Underhåll, säkerhet, tillgänglighet

Intäkter:

Kommunala och statliga anslag
Biljettintäkter, uthyrning, sponsorstöd
Projektbidrag (t.ex. Taike, fonder, ev. EU-program)
Försäljning av media, donationer, samarbeten

Sociala och miljörelaterade faktorer att beakta

Risker att förebygga:

Social exkludering, kulturell ensidighet

Miljöbelastning: energi, avfall, transporter

Åtgärder:

Inkluderande och tillgängligt innehåll

Energieffektiva byggnader, hållbara material

Avfallssortering, kollektivtrafikfrämjande

Samarbete med lokalsamhälle och minoriteter

Nyttor för samhället

Sociala nyttor:

Livslångt lärande och kunskapsdelning

Gemenskap, integration och trygg mötesplats

Kreativitet, självkänsla och kulturidentitet

Mental och fysisk hälsa via deltagande

Miljönyttor:

Hållbarhetsutbildning och medvetenhet

Gröna byggnader, återvinning, naturkontakt

Minskad miljöpåverkan genom ansvarsfull drift

Slutsats:

Bibliotek och kulturhus skapar värde långt utöver sina väggar – genom bildning, sammanhållning, tillgänglighet och hållbarhet. De är nyckelverktyg i byggandet av framtidens inkluderande och motståndskraftiga samhälle.



Läsesalen i Tölö bibliotek 26.5.2025.

Arkitekturen, akustiken, höjden och ljuset bidrar till koncentration och en bra stämning. Färgerna skapar trygghet.

I motsats till Ode som är känt för sina mångsidiga utrymmen är det lugnt i Tölö läsesal. Odes öppenhet och popularitet leder till att det förekommer störande ljud i olika delar av byggnaden.



Huvudsakliga kundsegment för kulturhus och bibliotek

1. Barn och familjer

Deltar i aktiviteter som barnteater, musikföreläsningar och konstverkstäder.

2. Ungdomar (12–18 år)

Engageras genom ungdomsprojekt och kurser som de själva har önskat och planerat.

3. Studerande och unga vuxna

Deltar i kulturkurser och konstundervisning som kompletterar deras utbildning. Gör läxor och studerar i läsesalen, eller läser tidningar, använder datorer och alla andra möjliga bibliotekstjänster.

4. Vuxna och seniorer

Deltar i allmänbildande kurser, bokläsningar

5. Personer med funktionsvariationer

Tillgång till tillgängliga lokaler och tjänster, inklusive rullstolsanpassade utrymmen och induktionsslingor.

6. Invånare från olika språkliga och kulturella bakgrunder

Deltar i mångkulturella evenemang och aktiviteter som främjar integration.

7. Besökare från andra kommuner

Deltar i evenemang och aktiviteter som lockar en bred publik.

Genom att erbjuda mångsidig verksamhet och samarbeta med olika aktörer strävar kulturhus och bibliotek efter att vara tillgängliga och relevanta för olika kundsegment. Detta inkluderar allt från barn och ungdomar till seniorer och personer med olika kulturella bakgrunder.

Kännetecken för de viktigaste nyckelpartnerna i ett kulturhus och bibliotek

1. Gemensamma värderingar och mål

Delar en vision om tillgänglighet, delaktighet, kulturfrämjande och lärande.

Arbetar för det allmännas bästa snarare än vinstdrivna syften.

2. Kompletterande kompetenser

Bidrar med specialkunskaper (t.ex. konstnärer, pedagoger, tekniker, föreläsare). Möjliggör bredd i utbudet av program och tjänster.

3. Starka lokala eller regionala nätverk

Har god förankring i samhället och når ut till olika målgrupper. Underlättar samarbete med skolor, föreningar, serviceboenden, m.m.

4. Resursdelning

Deltar i gemensamt utnyttjande av lokaler, teknik, personal eller finansiering. Exempel: medborgarinstitut, konstskolor, andra kommunala enheter.

5. Långsiktigt samarbete

Inte enbart tillfälliga projektpartners, utan stabila och pålitliga aktörer. Dessa är viktiga för att bygga kontinuitet i kulturhusets verksamhet.

Nyckelaktiviteter i ett biblioteks- och kulturhus

1. Bibliotekstjänster

Utlåning av böcker, tidskrifter, filmer, instrument och mötesrum. Läs- och studiemiljöer samt digitala tjänster. Rådgivning och hjälp med informationssökning + digitalt stöd.

2. Kulturevenemang och konstutställningar

Arrangemang av konserter, teater, dans, filmvisningar och performance. Utställningar med samtidskonst, lokal konst eller tematiska helheter. Stöd för fria konstnärer och kulturgrupper.

3. Pedagogisk och skapande verksamhet

Workshoppar, läger, kurser och konstundervisning för barn, unga och vuxna. Samarbete med skolor och daghem (t.ex. konstfostran).

Verksamhet inom konstpedagogik och kulturpedagogik.

4. Mötesplats för lokalsamhället

Tillgängliga utrymmen för medborgarinitiativ, föreningar och grupper. Språk- och integrationsfrämjande verksamhet (ex. språkcaféer). Evenemang som främjar interkulturell dialog. Mötesplats för seniorer, Generationsöverskridande mötesplats

5. Samarbeten och partnerskap

Gemensamma projekt med stadens övriga enheter (t.ex. kultur-, ungdoms-, bildningssektorer). Samarbete med medborgarinstitut, skolor, kulturföreningar och konstnärer. Evenemangsproduktion i samarbete med tredje sektorn.

6. Kommunikation och publikarbete

Målgruppsanpassad marknadsföring och informationsspridning. Publikutveckling och deltagaraktivitet. Tillgänglighetsarbete – fysiskt, digitalt och kulturellt.

Alla dessa aktiviteter berör en stor del av befolkningen.

Avgörande resurser och förmågor

1. Kvalificerad personal – OBS! den finns redan

Bibliotekarier, kulturproducenter, pedagoger, tekniker och kommunikatörer. Förmåga att möta en mångfald av användare och driva programverksamhet. Flerspråkighet och interkulturell kompetens är en nyckelförmåga.

2. Funktionella och tillgängliga lokaler

Flexibla utrymmen för evenemang, utställningar, grupparbete och vila. Teknisk infrastruktur: scenutrustning, ljud/ljus, AV-teknik, digitala verktyg.

Full fysisk tillgänglighet (rullstol, hörslinga, tydlig skyltning etc.).

3. Innehåll och programutbud

Kvalitativa mediesamlingar (böcker, film, musik, databaser). Mångsidigt och relevant programinnehåll – både professionellt och medskapande. Förmåga att kurera, anpassa och utveckla utbudet utifrån målgruppernas behov.

4. Nätverk och samarbetsförmåga

Relationer till skolor, föreningar, konstnärer, invånargrupper och andra aktörer. Förmåga att bygga partnerskap och arbeta tvärssektoriellt. Förankring i lokalsamhället.

5. Finansiering och förvaltningsresurser

Hållbar finansiering (kommunal, statlig, projektbidrag). Förmåga att planera, dokumentera och utvärdera verksamhet. Administrativ och juridisk kompetens. Förmåga att söka om understöd.

6. Kommunikation och synlighet

Tydlig kommunikationsstrategi och stark närvaro. Förmåga att nå olika målgrupper via olika kanaler. Kunskap i publikarbete och inkludering.

Olika typer av kostnader

När det gäller kostnaderna bör man beakta att en stor del av de kostnader som här uppräknas redan ingår i bibliotekets och kulturverksamhetens budgetar. De nya eller tillkommande kostnaderna gäller främst vissa av kulturhusets funktioner, t.ex. teknik.

1. Personalrelaterade kostnader

Löner och arvoden för fast personal: bibliotekarier, kulturproducenter, tekniker, städpersonal m.fl.



Arvoden till frilansare, artister, föreläsare, handledare etc.
Sociala avgifter, pensionskostnader, försäkringar och kompetensutveckling.

2. Lokalkostnader

Hyra / internhyror

El, värme, vatten, ventilation, avfallshantering. Underhåll, reparationer och renoveringar. Säkerhet (larm, bevakning, brandskydd).

3. Program- och evenemangskostnader

Produktion av konserter, föreställningar, utställningar, workshops m.m.
Teknik (ljud, ljus, scen), transport och logistik. Marknadsföring och publikarbete kopplat till specifika program.

Gästartists gage beroende på hur dessa besök gestaltas och av vem

4. Medie- och materialkostnader (särskilt för biblioteket)

Inköp av böcker, e-böcker, tidskrifter, filmer, musik, databaser.
Licensavgifter och abonnemang.
Förbrukningsmaterial (t.ex. papper, tryck, verkstadsmaterial).

5. IT och digital infrastruktur

Underhåll av hemsida, bokningssystem och digitala tjänster.

Datorer, surfplattor, projektorer, nätverk. Programvarulicenser och teknisk support.

6. Administration och övriga driftskostnader

Kontorsmaterial, telefon, porto, resor och representation.
Försäkringar, bokföring, redovisning.
Utvärderingar, statistikverktyg, publikanalys m.m.

7. Servicedesign och infodesign

Vanliga intäktskällor för bibliotek och kulturhus

1. Offentliga anslag och bidrag

Kommunala och statliga anslag: De största intäkterna kommer ofta från kommuner eller staten, som finansierar kultur- och biblioteksverksamheten genom anslag.

Bidrag från kulturella fonder: Både nationella

och internationella fonder kan ge stöd till specifika projekt eller verksamheter, till exempel kulturutbyte eller konstnärliga samarbeten.
EU-stöd: Kulturhus kan också få stöd genom EU:s kultur- och utbildningsprogram för internationellt samarbete (t.ex. Creative Europe).

2. Evenemangsinträder

Biljettförsäljning: För konserter, teaterföreställningar, filmvisningar, föreläsningar och andra evenemang som inte är arrangerade av biblioteket (dessa skall vara avgiftsfria)
Försäljning av mat och dryck: Caféer och restauranger inom kulturhus kan generera intäkter.

Privata donationer och sponsring: Företag eller privatpersoner kan agera som sponsorer för evenemang eller ge donationer för specifika projekt.

Bibliotekets utlåningstjänster (senare avgifter): Böter och avgifter för försenade böcker eller material. Försäljning av böcker, tidningar, filmer: Böcker eller material som inte längre används kan säljas till låga priser. **Dessa inkomster är minimala.**

Uthyrning av lokaler

Hyra av mötesrum och evenemangsutrymmen: För externa aktörer eller företag som vill hyra utrymmen för sina egna evenemang (t.ex. familjefester, föreläsningar, konferenser).

Uthyrning av teknisk utrustning: För externa arrangörer eller artister som behöver ljud, ljus eller annan teknik.

Samarbeten och partnerskap

Kommersiella samarbeten: Kulturhus kan ingå partnerskap med företag eller andra organisationer för att arrangera gemensamma evenemang eller projekt.

Utbildningssamarbeten: Kulturhus kan erbjuda utbildning eller kurser för externa parter (t.ex. skolor eller företag).

Caféer och butiker

Försäljning av produkter: Om kulturhuset har

en butik eller ett café kan intäkterna komma från försäljning av souvenirer, böcker, konstverk eller drycker/snacks, men dessa är irrelevanta i det här sammanhanget, eftersom det borde vara en extern aktör (företagare, förening) som bedriver caféet).

Merchandise: Försäljning av varor kopplade till specifika evenemang eller konstnärliga produktioner.

Frivilliga och privata donationer

Crowdfunding och insamlingar: En viss del av intäkterna kan komma från allmänheten eller genom särskilda insamlingar för specifika projekt.

Privata gåvor: Donationsprogram där privatpersoner eller stiftelser ger stöd till kulturhuset eller biblioteket (ex. försäljning av namngivna stolar).

Sammanfattning

Ett bibliotek och kulturhus kan ha en blandad finansiering, där både offentliga anslag och privata intäktskällor bidrar. Genom en kombination av offentliga bidrag, biljettförsäljning, lokaluthyrning, försäljning av medier och produkter, samt privata donationer kan verksamheten finansieras och utvecklas. **En fråga som man dock bör komma ihåg är, att bibliotekens tjänster ska vara avgiftsfria.**

Sociala faktorer

1. Segregering av målgrupper

Om program och evenemang inte är tillräckligt inkluderande eller i tillräckligt vid utsträckning riktade till breda målgrupper kan vissa grupper känna sig exkluderade.

Detta kan skapa klyftor mellan olika socio-ekonomiska eller kulturella grupper inom samhället om kulturhuset inte erbjuder likvärdiga tjänster för alla.

2. Ökad gentrifiering

Om kulturhus är belägna i områden som genomgår snabb stadsutveckling kan det bidra till gentrifiering. Detta kan höja hyresnivåer och pressa ut låginkomsttagare eller långvariga invånare från området.

Kulturhus kan ibland ses som en "katalysator" för dyrare bostäder och förändringar i den lokala socioekonomiska strukturen.

Denna punkt är dock inte av relevans i Lovisa.

3. Kulturell homogenisering

Om kulturhuset endast erbjuder mainstream-evenemang eller inte är mångkulturellt i sitt urval, kan detta leda till en kulturell homogenisering där endast vissa typer av konst och uttryck främjas.

Detta kan leda till att mindre representerade kulturer eller samhällsgrupper inte får plats i den offentliga kulturarenan.

4. Ökad social stress

Om kulturhuset inte är välplanerat för att tillgodose allas behov kan det skapa social stress bland olika grupper av invånare. Till exempel kan de som inte har råd att delta i vissa aktiviteter eller inte har tillgång till den digitala plattformen känna sig marginaliserade.

Miljörelaterade faktorer

1. Miljöpåverkan av byggnader och energi

Energiförbrukning: Kulturhus och bibliotek kräver ofta stora lokaler med mycket energi för uppvärmning, belysning och luftkonditionering. Detta kan leda till hög energiförbrukning om byggnaderna inte är energieffektiva.

Koldioxidutsläpp: Om byggnaderna inte har hållbara energikällor, kan de bidra till ökade växthusgasutsläpp genom användning av fossila bränslen.

2. Avfallshantering

Avfall i form av papper, plast och andra förbrukningsmaterial.

Om kulturhuset har caféer eller servering kan detta innebära större avfallsmängder, särskilt om engångsprodukter används.

3. Resursförbrukning

Kulturhusens materialförbrukning kan leda till onödig belastning på naturresurser, särskilt om de inte använder hållbara eller återvunna material för sina konstprojekt eller inredning. Om det finns en hög omsättning av produkter



och konstmaterial kan det resultera i ett större avtryck på miljön. Detta är dock ett marginellt dilemma.

4. Transport och mobilitet

Placeringen måste övervägas så att det inte skapar trängsel i området. Särskilt i Lovisa har besökare inte tillgång till lättillgängliga eller miljövänliga transportalternativ, dvs. vår kollektivtrafik från t.ex. byarna är dålig.

Sammanfattning av sociala och miljörelaterade faktorer som bör beaktas :

Socialt: Risk för exkludering, segregering och ökad gentrifiering. Om program och aktiviteter inte är tillräckligt inkluderande kan vissa grupper känna sig bortglömda.

Miljömässigt: Kulturhus kan bidra till hög energiförbrukning, ökat avfall, och resursanvändning om hållbarhet inte beaktas. Det är viktigt att identifiera och hantera dessa potentiella skadeverkningar genom en hållbar och inkluderande planering, samt åtgärder för att minimera negativ påverkan på både samhälle och miljö.

Åtgärder för att motverka sociala skadeverkningar

1. Inkludering och tillgänglighet

Program för alla: Erbjud ett brett utbud av evenemang och aktiviteter som riktar sig till olika målgrupper (olika åldrar, socio-ekonomiska grupper, etniska bakgrunder). Genom att ha kostnadsfria eller låga inträdesavgifter kan man motverka ekonomisk exkludering.

Tillgänglighet för alla: Säkerställa att både fysiska och digitala tjänster är tillgängliga för personer med olika funktionsvariationer, inklusive hörsel- och synnedsättningar.

2. Mångfald och kulturell representation

Mångkulturella initiativ: Erbjud program som inkluderar olika kulturer och traditioner

(Lovisa har nästan 900 invånare med utländsk bakgrund), samt ge utrymme för lokala konstnärer från olika samhällsgrupper att visa sina verk.

Dialog och samverkan: Anordna evenemang och aktiviteter som främjar interkulturell dialog och förståelse mellan olika grupper i samhället.

3. Förebygga gentrifiering

Kulturhuset bör vara starkt förankrat i det lokala samhället och involvera de invånare som redan bor i området i dess verksamhet. Detta skapar en känsla av delaktighet och förebygger att de lokala invånarna pressas ut. Samarbeten med lokala aktörer: Stärka samarbeten med lokala företag och ideella organisationer för att skapa ett levande och hållbart ekosystem i området.

4. Socialt stöd och välfärd

Språk- och integrationsprogram: Erbjud språkstöd och integrationsprogram för invandrare och flyktingar, vilket kan bidra till att minska social segregation och främja ett mer inkluderande samhälle.

Tillgång till lärande: Förse invånare med möjlighet till utbildning och personlig utveckling genom workshops, föreläsningar och kursverksamhet.

Åtgärder för att motverka miljörelaterade skadeverkningar

1. Hållbar energi och resurshantering

Energieffektiva byggnader: Säkerställa att kulturhusets byggnader är energieffektiva genom att använda förnybara energikällor, eller t.ex. gröna tak. Installera energisnåla belysnings- och uppvärmningssystem.

Hållbara materialval: Vid byggandet bör hållbara material användas för att minska byggandets miljöpåverkan.

2. Avfallshantering och återvinning

Avfallssortering: Etablera en effektiv avfallshantering där alla typer av avfall (papper, plast, matavfall) sorteras och återvinns. Detta minskar miljöpåverkan och skapar en mer hållbar verksamhet.

Minskad plastanvändning: Inför riktlinjer för att minimera plastanvändning, exempelvis genom att erbjuda återanvändbara produkter eller förpackningar.

3. Hållbara transporter

Kollektivtrafik och cykelvänlig infrastruktur: Uppmuntra besökare att använda kollektivtrafik eller cykla till kulturhuset genom att erbjuda bra kollektivtrafikförbindelser och cykelställ. Detta minskar trafikstockningar och utsläpp från privatbilism. Det att kollektivtrafiken från och till byarna är så gott som obefintliga är ett problem i Lovisa, även generellt.

Miljövänliga transportalternativ för evenemang: Vid evenemang kan kulturhuset uppmuntra arrangörerna att koordinera gemensamma transportlösningar eller samordna resor för att minska antalet bilar som behövs.

4. Grönområden och naturvård

Gröna tak och trädgårdar: Om möjligt, skapa grönområden på tak eller i omgivningarna som både är estetiskt tilltalande och miljömässigt hållbara, vilket kan bidra till ökad biologisk mångfald och bättre luftkvalitet.

Utbildning om miljömedvetenhet: Genomföra miljöutbildningar och evenemang som uppmuntrar besökare att leva mer hållbart i sin egen vardag. T.ex. Östersjödagen etc.

Sammanfattning

För att motverka sociala och miljörelaterade skadeverkningar behöver ett kulturhus arbeta proaktivt för att vara inkluderande, hållbart och ansvarsfullt i sin verksamhet. Detta kan åstadkommas genom att skapa tillgänglig och mångsidigt program, optimera energianvändning, och aktivt främja miljömedvetenhet bland både personal och besökare. Genom att arbeta med dessa aspekter kan ett kulturhus bidra positivt till både samhället och miljön.

Sociala nyttor

1. Tillgång till utbildning och lärande

Livslångt lärande: Bibliotek och kulturhus erbjuder möjligheter för människor i alla åldrar att lära sig nya färdigheter, delta i utbildningar och växa intellektuellt. Kurser, workshops och föreläsningar kan till exempel ge tillgång till kunskap för dem som annars inte har råd med dyrare utbildning.

Tillgång till information: Genom att tillhandahålla gratis tillgång till böcker, tidskrifter, databaser och andra medier främjar biblioteket en informerad befolkning, vilket stärker demokratiska processer och samhällsengagemang.

2. Social sammanhållning och gemenskap

Mötesplats för alla: Ett biblioteks- och kulturhus fungerar ofta som en inkluderande mötesplats där människor från olika bakgrunder och samhällsskikt kan träffas och interagera. Detta kan hjälpa till att bygga ett starkare samhälle genom att öka förståelsen och solidariteten mellan människor.

Förbättrad social integration: Kulturhus och bibliotek spelar en viktig roll i att inkludera marginaliserade grupper, såsom nyanlända, ungdomar, personer med funktionsvariationer eller äldre. Genom exempelvis språk- och integrationsprogram kan de bidra till att bygga broar i samhället.

3. Kulturell och kreativ utveckling

Främja lokal kultur och kreativitet: Kulturhus stödjer konstnärer och lokala skapare genom att erbjuda plats för utställningar, framträdanden och andra kulturella aktiviteter. Detta främjar lokal identitet och stärker den kulturella mångfalden.

Kreativt uttryck för alla: Bibliotek och kulturhus ger människor möjlighet att uttrycka sig kreativt genom konst, musik, teater, litteratur och andra former av konst. Detta stärker individens självkänsla och bidrar till en levande kultur.



4. Förbättrad hälsa och välmående

Mental hälsa: Att delta i kulturella aktiviteter, såsom att besöka en utställning, gå på teater eller delta i en workshop, kan ha positiva effekter på mental hälsa och välbefinnande. Bibliotek och kulturhus kan erbjuda en plats för reflektion, avkoppling och personlig utveckling samt inläring.

Fysisk hälsa: Om utrymmen planeras rätt kan till exempel LovMi erbjuda även aktiviteter som bidrar till fysisk hälsa, såsom danskurser eller yoga. Dessa främjar en aktiv och hälsosam livsstil.

Miljörelaterade fördelar

1. Främjande av hållbarhet och miljömedvetenhet

Utbildning om hållbarhet: Kulturhus och bibliotek kan vara plattformar för att sprida information och utbildning om miljöfrågor, hållbar utveckling och klimatförändringar. Genom föreläsningar, utställningar och workshops kan de öka allmänhetens medvetenhet om miljöproblem och ge verktyg för att leva mer hållbart.

Hållbara evenemang: Genom att anordna miljövänliga evenemang, till exempel genom att minska användningen av plast eller använda återvunnet material, kan bibliotek och kulturhus visa vägen mot mer hållbara och medvetna arrangemang.

2. Minskat miljöavtryck genom hållbara byggnader

Gröna byggnader: Kulturhus och bibliotek kan vara förebilder i att använda hållbara byggmaterial och energilösningar, såsom gröna tak och effektiv uppvärmning. Genom att vara energieffektiva och minska sin resursanvändning bidrar de till att minska koldioxidutsläppen.

Återvinning och avfallshantering: Genom att erbjuda tydliga riktlinjer för återvinning och

minska avfallet genom hållbar konsumtion kan bibliotek och kulturhus bli viktiga aktörer för att minska samhällets ekologiska fotavtryck.

3. Gröna utrymmen och biodiversitet

Gröna tak och trädgårdar: Kulturhus som har gröna tak eller trädgårdar bidrar inte bara till estetiska värden utan också till att öka den biologiska mångfalden i urbana miljöer. Dessa gröna områden kan också skapa lugn och avkoppling för besökare. Vissa grönväxter inomhus förbättrar luftkvaliteten.

Ökad tillgång till naturen: Genom att skapa offentliga grönområden eller inbjudande trädgårdar i samband med bibliotek och kulturhus kan det främja en närmare kontakt med naturen, vilket har positiva effekter på både miljön och människors välmående – framförallt för dem som inte kan röra sig i naturen annars.

Sammanfattning av sociala och miljörelaterade fördelar:

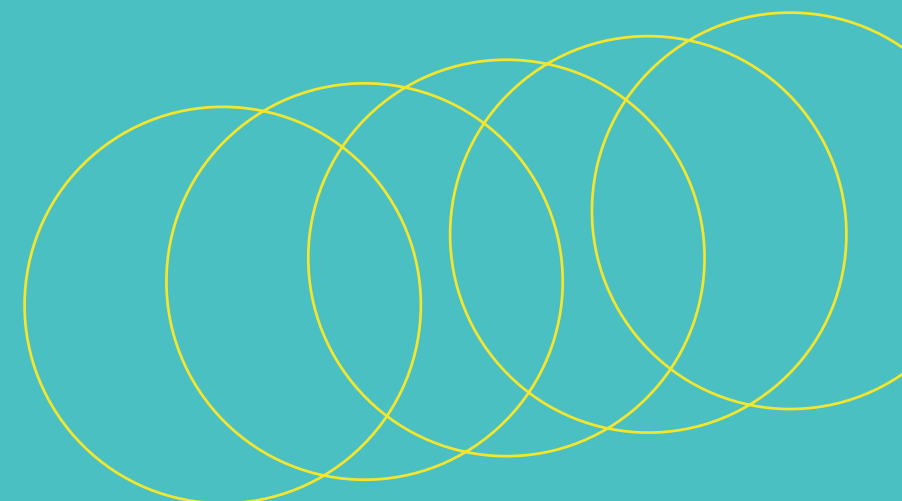
Socialt: Bibliotek och kulturhus bidrar till ett mer inkluderande samhälle, stärker social sammanhållning, främjar livslångt lärande, och kreativ utveckling. De erbjuder även en plats för mental och fysisk hälsa genom aktiviteter och evenemang.

Miljömässigt: Genom att främja hållbarhet, erbjuda gröna byggnader och aktiviteter samt uppmuntra hållbara transporter kan kulturhus och bibliotek spela en viktig roll i att minska samhällets miljöpåverkan.

Genom att integrera både sociala och miljömässiga nyttor i sin verksamhet kan bibliotek och kulturhus bidra till en mer hållbar och inkluderande framtid och ge framtidstro åt ungdomar.



6. ORGANISATIONSKULTUR





6 ORGANISATIONSKULTUR

En bra organisationsstruktur för ett bibliotek och kulturhus bör stödja både den dagliga driften och möjliggöra kreativ utveckling, samarbete och publikarbete.

Några centrala komponenter som kännetecknar en välfungerande struktur:

1. Tydlig ledning och ansvarsfördelning

Verksamhetschef: övergripande ansvar för hela huset (t.ex. inklusive strategi, personal och ekonomi, det beror på personalresurser som tillgodoses.)

Teamledare: ansvar för specifika delar som bibliotek, programverksamhet, teknik, evenemang eller kommunikation.

Lagen om allmänna bibliotek (1492/2016) fastställer behörighetskrav för vissa biblioteksuppgifter.

2. Tvärfunktionella team, t.ex.

Programteam, som skapar och samordnar kulturevenemang, workshops och samarbeten med externa aktörer.

Biblioteksteamet som fokuserar på mediehantering, kundservice, läsfrämjande, informationstjänster och tjänster som främjar medborgarinflytande.

Teknik- och fastighetsteamet ansvarar för ljud/ljus, scen, IT och lokaler.

Kommunikation och marknadsföring ska ta hand om att hantera sociala medier, presskontakt, grafiskt material, mm.

En viss del av dessa arbeten kan koordineras inom organisationen utan att behöva öka personal. (Som exemplet i Karis har visat, hade de en verksamhetsledare i två år varefter husets personal klarade av uppgifterna själva.)

3. Samarbetsstruktur

Regelbundna gemensamma möten, gärna med inslag av samskapande (t.ex. idéverkstäder).

Möjliggör horisontellt samarbete över avdelningsgränser.

Möjlighet att bilda tillfälliga arbetsgrupper eller projektgrupper för särskilda satsningar.

4. Flexibilitet och publikfokus

Strukturen bör stödja samverkan med besökare, föreningar och lokalsamhället.

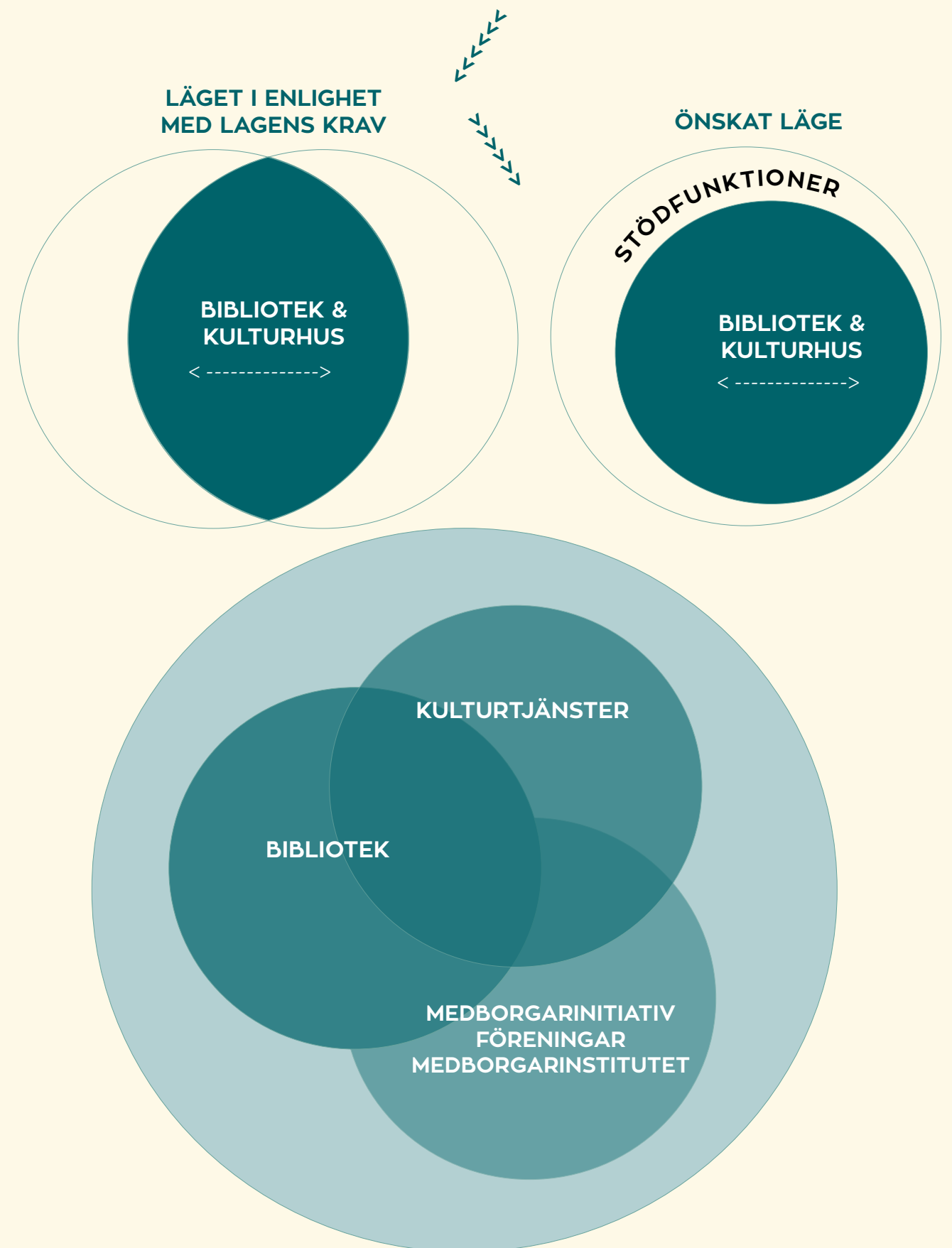
Roller och rutiner skall kunna anpassas efter verksamhetens utveckling och målgruppens behov.

En traditionell hierarkisk organisationsmodell är kanske bra i vissa kontexter, men linjeorganisationer har blivit mindre populära på grund av att de saknar flexibilitet och är stela. Matrismodeller är bra för tvärvetenskapligt arbete och projektverksamhet. Den möjliggör deltagande och ett samskapande arbetssätt, men kräver gemensamma rutiner och bra kommunikation.

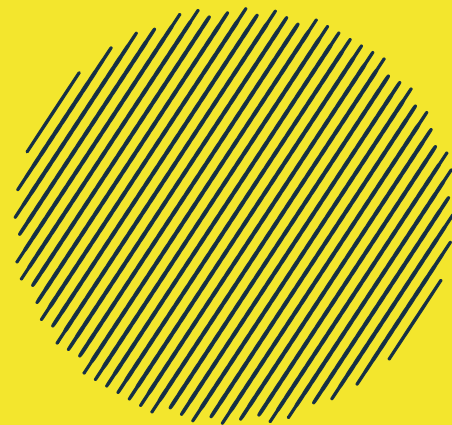
Nätverksmodellen, som är en samarbetsbaserad modell, passar bättre för biblioteks- och kulturtjänster, och särskilt för ett öppet, samhällsorienterat kulturhus eftersom fokus inte ligger på hierarki utan samarbete. **Utrymmen fungerar som möjliggörare, inte bara som leverantörer.**

Denna modell kräver öppenhet, tillit och förmåga till förändring – och en ledare som förankrar en trygg, accepterande, kreativ och inspirerande atmosfär i huset, så att människor trivs med att arbeta där och att besöka det som kunder.

Detta kräver delvis tydliga strukturer och rutiner och ömsesidig interaktion mellan aktörerna. Även för denna interaktion kan man skapa och bygga en kultur som präglas av respekt för varandra.



7. FINANSIERING



Utgångspunkter för anskaffning av en ny fastighet

De nuvarande bibliotekslokalerna uppfyller inte kraven i lagen om allmänna bibliotek. Situationen är ohållbar – enligt Kommunförbundet är biblioteksservicen den mest använda kommunala tjänsten (66 %).

I Lovisa stads investeringsplan är biblioteket eller kulturhuset inte det enda nödvändiga investeringsprojektet; till exempel efterfrågas och behövs en ny idrottshall. Tidpunkten för byggstart är dessutom utmanande – erfarenheter från andra kommuner visar att få och ofta dyra anbud lämnas in i nuvarande marknadsläge.

Projektet är omfattande och kräver betydande arbetsinsats och kompetens – särskilt om det genomförs i egen regi. Planering, byggledning, finansiering, upphandlingar och förvaltning binder stadens personal. Anskaffnings- och finansieringsmodellen bör därför bestämmas tidigt, gärna med stöd av erfarenheter från referensprojekt.

Preliminära förfrågningar visar att det är realistiskt att få privat finansiering för både byggandet och driften. I takt med att verksamheten och aktörerna preciseras kan konkret kapitalanskaffning påbörjas.

Alternativ för finansiering av fastigheten

1. Traditionell modell – kommunen äger 100 %

Staden ansvarar för hela projektet. Investeringen syns i balansräkningen och driftkostnaderna budgeteras årligen. Fördelen är full kontroll, men utmaningarna är brist på kapital, resurser och kompetens. Privat finansiering (t.ex. donationer) kan utredas speciellt för innehåll. EU-finansiering är inte

möjlig för lagstadgade kommunala tjänster (bibliotek).

2. Fastighetsaktiebolag eller ömsesidigt fastighetsaktiebolag

Staden äger en majoritet eller minoritet i ett bolag som förvaltar fastigheten. Exempel: Kulturhuset Fokus i Raseborg där en stiftelse äger 51 %. Fördelar:

- Möjlighet till privat kapital
- Lokal byggarbetskraft
- Kapitalet stannar i regionen

I ett ömsesidigt fastighetsaktiebolag motsvarar aktier specifika utrymmen, vilket möjliggör transparens och internhyra (exempelvis biblioteket hyr av staden).

Modellen kräver politisk enhetlighet och aktivt engagemang från beslutsfattare, men kan attrahera nya aktörer till Lovisa och stärka stadens livskraft.

3. Helhetstjänstmodeller (livscykel, PPP, hyresmodell)

En privat aktör ansvarar för planering, byggandet, underhåll och ibland drift under ett långt avtal (t.ex. 20–30 år). Kommunen betalar en fast hyra eller serviceavgift. Ägarskapet kan övergå till kommunen efter avtalstidens slut.

Fördelar:

- Långsiktigt ansvar
- Tydlig riskfördelning
- Passar kommuner med begränsat investeringsutrymme

Utmaningar:

- Lång bindningstid
- Mindre flexibilitet vid förändringar
- Kräver stark avtalskompetens

Har använts bl.a. i:

Juva (förskolor, skolor)

Parkano (skol- och kulturcentrum Kaarna)



Valkeala (allaktivitetshus)
Sjundeå (välfärdscampus)
Esbo (livscykelmodell i skolor med god akustik och driftssäkerhet)

Experter rekommenderar att en marknadsdialog inleds med potentiella byggaktörer för att få aktuell pris- och tillgänglighetsinformation. Utredning om möjliga bidrag för kulturhuset

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministeriets investeringsbidrag för grundläggande renovering och nybyggnation av kulturutrymmen har skurits ned kraftigt. Under flera år låg anslaget på cirka 5–6 miljoner euro årligen, men under Orpos regering delas nu ut endast drygt 2 miljoner euro per år. I ansökningsomgången 2025 inkom ansökningar till ett värde av 37 miljoner euro.

Högsta prioritet ges till brådskande och nödvändiga renoveringar, men även nya kulturhus har fått bidrag – till exempel Ingå (200 000 euro) och Kemis kulturhus Ab (1,25 miljoner euro under 2022–2023). Det bör dock noteras att anslagen var betydligt större vid dessa tillfällen.

Bidraget omfattar inte bibliotekstjänster. Därför måste sökanden tydligt särskilja vilken del av projektet som avser kulturverksamhet eller -utrymmen. Varje år är olika – riksdagen beslutar om anslagen på hösten, och antalet ansökningar kan inte förutses.

Ansökan lämnas in kring årsskiftet, och bidraget gäller för byggåret. Lovisa kunde ansöka i slutet av 2026, om byggandet inleds 2027. Om ansökan är välmotiverad (inga brister) är det realistiskt att cirka 5 % av totalkostnaderna beviljas – det vill säga

250 000 euro för ett projekt på 5 miljoner euro.

Uppgifterna gavs av kulturrådet Päivi Salonen.

EU-finansiering

EU finansierar kulturprojekt endast när fokus ligger på internationellt samarbete, exempelvis genom att utveckla nya samarbetsätt eller metoder – inte för investeringar. En mindre del av projektets kostnader kan i vissa fall användas för investeringar, men det förutsätter alltid en tydlig internationell dimension. Ett kommunalt byggprojekt räcker alltså inte i sig.

EU:s finansieringsprogram för kultur är Creative Europe. Ett projekt kopplat till konceptutveckling kunde eventuellt passa in där. Mer information om delprogrammet för kultur: www.oph.fi/fi/ohjelmait/mika-kulttuurin-alaohjelma. Kontaktpersoner på Utbildningsstyrelsen (Creative Europe Desk Finland): Hanna Hietaluoma-Hanin, huvudexpert, tfn 029 5338540

Riikka Koivula, programexpert, tfn 029 5338509

Ett annat program som finansierar kultur är EU:s forsknings- och innovationsprogram **Horisont Europa**. Det stöder internationella samarbetsprojekt som söker lösningar på stora europeiska eller globala utmaningar. Minst tre organisationer från olika medlemsländer krävs – ofta deltar universitet, företag och även städer eller föreningar.

Av dessa är Creative Europe mer verksamhetsdrivet, medan Horisont Europa styrs av Europeiska kommissionens tematiska prioriteringar. Slutsats: Om internationellt samarbete i projektform intresserar, bör Lovisa främst utreda möjligheterna inom Creative Europe. Överlag bedöms kulturhuset i Lovisa vara ett nationellt eller regionalt projekt, och sannolikheten för EU-finansiering är låg. Uppgifterna gavs av Emmi Nahi, EU Funding

Advisor, Business Finland.

NTM, Leader, SILMU och annan lokal finansiering. NTM-finansiering är avsedd för regionala utvecklingsprojekt – kulturhuset i Lovisa faller inte inom denna kategori.

Leader/SILMU finansierar projekt upp till högst 180 000 euro, men dessa bidrag är inte avsedda för kommunala investeringar i offentliga tjänster. Uppgifter från Heli Tommiska, SILMU rf

Fonder och stiftelser

Finska Kulturfonden (Uusimaa regionalfond) Fonden beviljar nästa gång bidrag år 2026. De finansierar inte byggande, utan verksamhet. Stöd kan sökas för lokal kulturverksamhet, särskilt med koppling till hembygdsarbete.

Nordisk Kulturfond

Fonden finansierar endast gemensamma nordiska kulturprojekt – inte byggande eller teknikanskaffningar.

Jane och Aatos Erkkos Stiftelse

Stiftelsen prioriterar vetenskaplig forskning, men stöder även konst och kultur. Investeringar stöds i regel inte. Stöd till byggprojekt som Dansens hus och det nya arkitektur- och designmuseet har varit undantag, och baserades på stiftarens uttryckliga vilja.

En ansökan som gäller innehållsproduktion i ett kulturutrymme kunde bättre motsvara stiftelsens profil. Alla ansökningar bedöms dock individuellt, och slutgiltigt beslut fattas av stiftelsens styrelse.

Uppgifter gavs av Elina Rilla, bidragskoordinator.

Jenny och Antti Wihuris fond

Fonden stöder vetenskap, konst och samhällsverksamhet, men inte byggprojekt.

År 2024 beviljades över 15 miljoner euro i bidrag, med en beviljandegrad på 8,2 %. Fonden kan bli aktuell som finansieringskälla för kulturverksamheten i ett senare skede.

Det finns hundratals stiftelser och fonder, både finska och svenska.

Av de svenska fonderna har delats ut stora bidrag till projekter som t.ex. i Karis och Ingå. Dessa diskussioner förs på VD nivå.

Ingå: Kulturhus i samband med biblioteket (i planeringsfasen)

Suomen Elokuvasäätiö:	68 000 €
Eduskunnan joululahjarahat:	20 000 €
UKM:	200 000 €
Svenska kulturfonden:	1,4 milj. €
Ingå Sparbanksstiftelse:	0,5 milj. €
Sophie von Julins Stiftelse:	0,4 milj. €
Konstsamfundet:	0,3 milj. €
Brita Maria Renlunds Stiftelse:	0,25 milj. €

Bibliotek och kulturhus Fokus i Karis

Stiftelsen för kultur- och utbildningsinvesteringar 3 450 000 €
Sparbanksstiftelsen i Karis-Pojo 750 000 €
Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne 400 000 €
Konstsamfundet 400 000 €
Bergsrådninnan Sophie von Julins stiftelse 399 000 €
Svenska Folkskolans Vänner 200 000 €
Sparbanksstiftelsen i Ingå 10 000 €

Totalt har Fokus i västra Nyland sr erhållit **5 699 000 €** i understöd för att förverkliga visionen om kulturhuset Fokus då även inkluderat bidraget på 90 000 € från Svenska Kulturfonden för anställning av projektchef/koordinator.

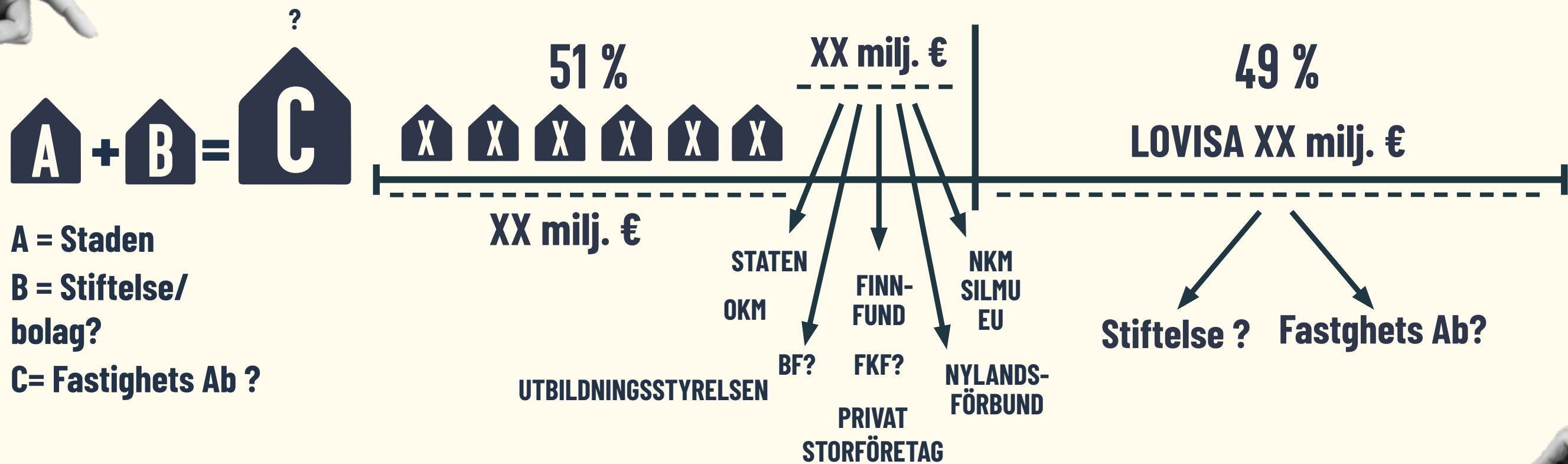
För att föra diskussioner med fonderna om finansiering förutsätter t.ex. SKUI/Kulturfondens fastighetsfond att man har en projektgrupp samt en välutarbetad projektplan.

Flera sakkunniga har understrukt, att om man får Kulturfonden med så är det ett positivt tecken för de andra fonderna. Det finns hundratals fonder som stöder kultur, inte enbart dessa som nämnts här.



Fokus finansierades med en dylik modell - det är definitivt värt ett besök.
Modellen kräver en gemensam stark vilja.

MÖJLIGHET 1



POTENTIAALISSET
VUOKRALAISET

Biblioteket,
Kulturtjänster

Lurens? Medborgarinstitut
Loviisan teatteri? Musikinstitut?

Café? Andra?
Producenter?





PPP-Modellen = Public Private Partnership = Livscykelmodellen

Tjänsteproducenten är ett separat projektbolag (Special Purpose Vehicle, SPV) som grundas för ändamålet och ansvarar för att ordna finansieringen. Projektbolagets eget kapital kommer vanligtvis från en kapitalinvestorare och entreprenören, medan främmande kapital vanligtvis kommer från offentligt ägda finansiärer.

Fördelar med PPP-modellen inkluderar bland annat:

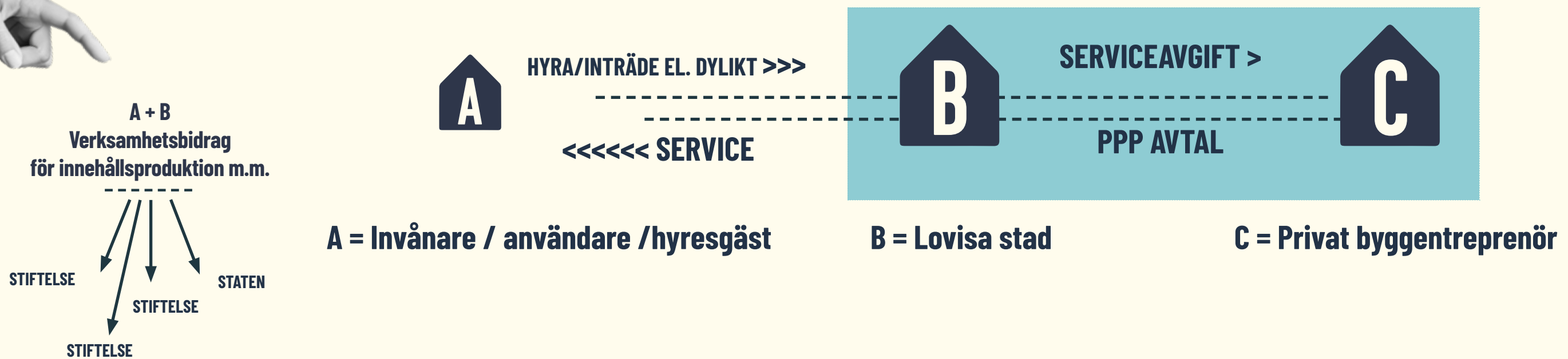
- Snabbt genomförande av byggfasen
- En innovationsfrämjande miljö

- Finansiering ordnas av projektbolaget
- Kostnaderna för kunden/användaren fördelas över en längre tidsperiod
- Köparen garanteras ett ansvarsfullt och kontinuerligt underhåll

Ett lyckat PPP-projekt förutsätter kontinuerligt partnerskap och dialog mellan parterna. Detta stöds av öppen samverkan, tydliga och gemensamma mål och behov, kända och beprövade resurser och arbetssätt, transparens och beslutsfattande som alltid utgår från ”vad som är bäst för projektet”.

Kulturhuset Monio i Tusby har byggts enligt livscykelmodellen (PPP). Där finns Tusby gymnasium, Tusby medborgarinstitut, Tusby bildkonstskola, Mellersta Nylands Musikinstitut (KUM) samt Tusby kommuns kulturverksamhet. Monio är ett exempel på ett kulturhus som förverkligats genom livscykelmodell (PPP), och ett besök där kunde vara en mycket givande och lärorik upplevelse. Tjänsteproducenten var Caverion. Huset har för tillfället organiserat sig så, att de har en projektgrupp där varje hyresgäst har en representant. De har kommit överens om gemensamma riktlinjer om hur man samarbetar och har veckomöten.

MÖJLIGHET 2 LIVSCYKELMODELLEN



Både staden och de olika aktörerna kan ansöka om bidrag från stiftelser för verksamhet, till exempel från Brita Maria Renlunds Stiftelse för inredning av barnavdelningen eller innehåll osv.

Livscykelmodellens popularitet har ökat i kommuner.



8.

SAMARBETSNÄTVERK

8 SAMARBETSNÄTVERK

1. Utbildnings- och bildningsnätverk

Skolor och daghem – läsfrämjande, bokprat, studiebesök, kulturpedagogik.
Medborgarinstitut – föreläsningar, forskningssamarbete, seniorgrupper.

2. Lokala föreningar och organisationer

Kultur- och konstföreningar – utställningar, konserter, verkstäder.
Invandrarföreningar – mångspråkiga evenemang, kulturutbyte.
Pensionärs- och ungdomsföreningar – generationsmöten, diskussionstillfällen.
Andra föreningar, ex. Lovisa företagare, Lions osv.

3. Kommunala och offentliga aktörer

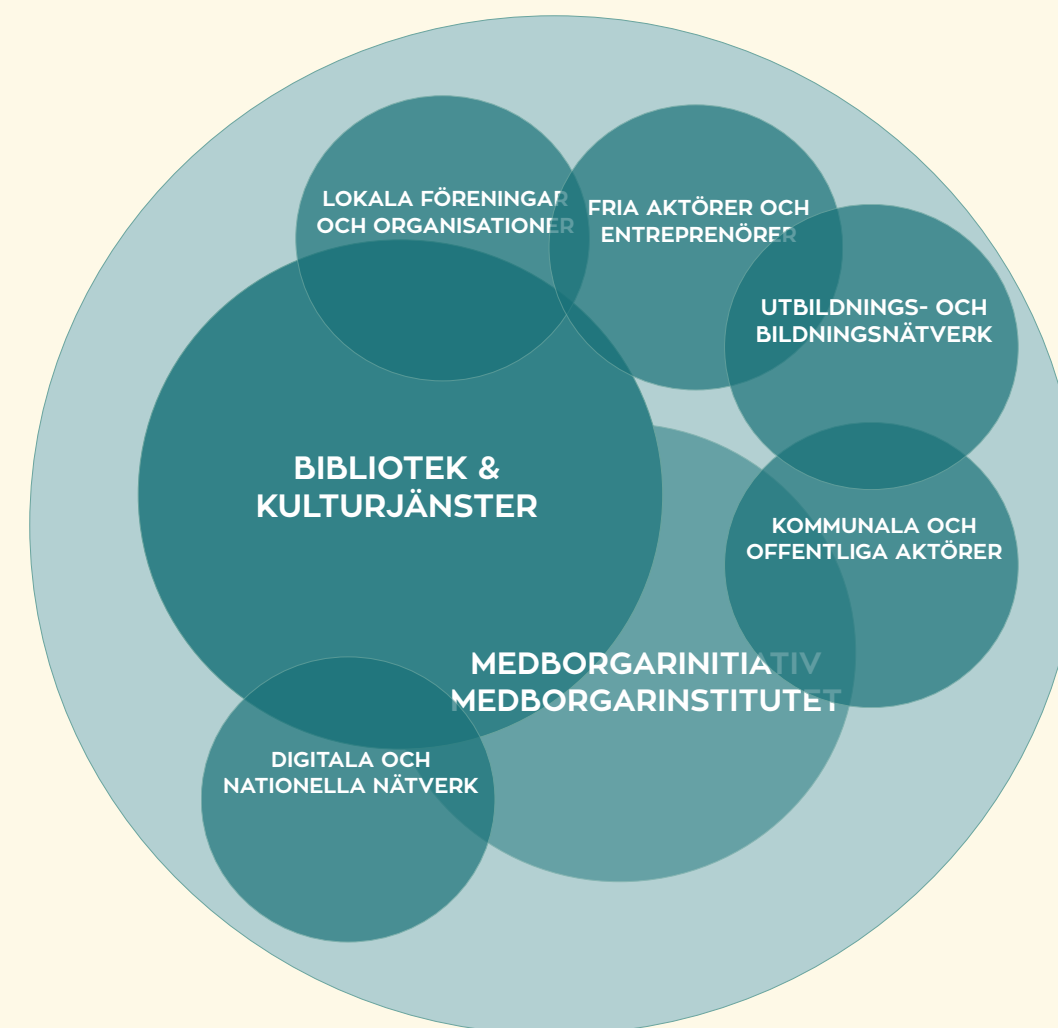
Ungdoms-, äldre- och socialtjänster – inkluderande program och tillgänglighet.
Medborgartjänster så som Lovinfo
Östranylands välfärdsområde

4. Fria aktörer och entreprenörer

Frilanskonstnärer, musiker, författare – gästspel, ateljéer, lästillställningar.
Evenemangsproducenter – samarbeten kring festivaler, temadagar som t.ex. Östersjödagen

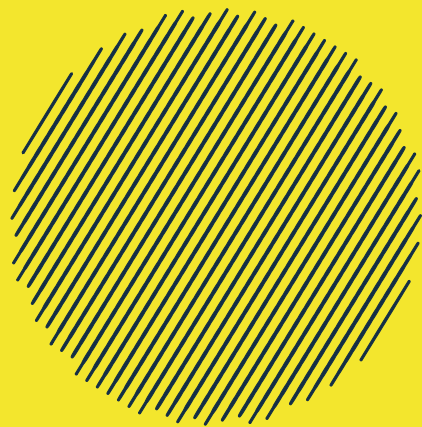
5. Digitala och nationella nätverk

Biblioteks- och kulturkonsortier – resursdelning, utvecklingsprojekt.
Nationella kampanjer – som exempelvis läsmånaden, Barnens kulturvecka osv.



9.

KONSEKVENSANALYS



Ett biblioteks- och kulturhus i Lovisa

Ett nytt biblioteks- och kulturhus som ersättning för nuvarande lokaler som inte längre uppfyller lagstadgade krav, för med sig konsekvenser betraktas här nedan. Projektet är en del av stadens långsiktiga satsningar på bildning, dragningskraft och livskvalitet. Samtidigt är den kommunala ekonomin ansträngd, vilket kräver noggrann analys av investeringens konsekvenser.

Konsekvenser per område

A. Bildning och kultur

Positiva effekter

- Tillgång till moderna och tillgängliga utrymmen för biblioteket och kulturtjänster
- Stärkt läskunnighet, delaktighet och livslångt lärande
- Bättre möjligheter för skolor, föreningar och kulturaktörer att samarbeta
- Ökad användning av biblioteks- och kulturservice bland alla åldersgrupper, vilket i sin tur ökar välmående

B. Barn, unga och utbildning

Positiva effekter:

- Lärmiljöer som stöder pedagogik och kreativitet
- Fritidsaktiviteter för barn och unga främjas
- Förebygger marginalisering genom tillgång till kostnadsfritt kulturutbud

C. Sociala och samhälleliga effekter

Positiva effekter:

- Ökad social samhörighet och mötesplatser för invånare
- Möjliggör intergenerationella aktiviteter (barn–unga–äldre) samt aktiviteter som överskrider språkgränserna
- Stödjer integration och jämlikhet genom tillgång till lågröskelutrymmen

D. Ekonomi och kommunal förvaltning

Positiva effekter:

- Långsiktig investering i stadens attraktionskraft och inflyttning
- Möjlighet till samordning av driftskostnader i en gemensam byggnad
- Privat kapital kan minska stadens initiala investeringsbehov.

Negativa effekter:

- Stor investering med lång återbetalningstid
- Risk för budgetöverskridningar eller kostnadsökningar om planeringen är bristfällig
- Beroende på hur byggandet utförs kan det binda resurser

E. Miljö och hållbarhet

Positiva effekter:

- Möjlighet att bygga energieffektivt enligt ny standard och framför allt friska utrymmen
- Grönare byggteknik och underhåll möjlig vid rätt modellval

Negativa effekter:

- Klimatavtryck/miljöpåverkan från byggskedet (transporter m.m.)
- Rivning av gamla byggnader kan orsaka dyrt avfall (t.ex. Ståhlska huset).

F. Näringsliv och stadens livskraft

Positiva effekter:

- Kulturhuset kan fungera som motor för turism, evenemang och entreprenörskap
- Möjligheter för lokala företag att delta i byggandet och drift
- Höjer Lovisas dragningskraft som bostadsort
- Synergieffekter med Socis

Negativa effekter:

- Konkurrens om resurser med andra projekt (idrott, infrastruktur)
- Ekonomisk osäkerhet kan minska intresse från privata investerare



Som nästa steg borde vi:

Genomföra en marknadsdialog med bygg- och finansieringsaktörer

Skapa en projektgrupp och en projektplan

Säkerställa tillgänglighet och inkludering i planering och placering

Utnyttja referensprojekt (Esbo, Parkano, Sjundeå, Karis, Kyrkslätt) för god praxis och lära oss av fel från andra (Ingå)

Skapa en tidsplan med tydlig ansvarsfördelning

Byggandet av ett nytt biblioteks- och kulturhus i Lovisa har övervägande positiva långsiktiga effekter, särskilt för bildning, samhällsengagemang och stadens attraktionskraft. Projektet stödjer hållbar utveckling, invånarnas välbefinnande och lokal identitet samt ungdomarnas framtidstro såväl som jämlikhet och tillgänglighet.

De huvudsakliga riskerna är ekonomiska och operationella: investeringens storlek, stadens ekonomiska läge och kapacitet att genomföra projektet professionellt. Det kan skötas genom att anlita yrkeskunniga inom branschen.

Effekterna varierar något beroende på val av finansierings- och genomförandemodell. En modell med privat delaktighet eller helhetstjänst (livscykelmodell) kan minska den omedelbara belastningen, men kräver god upphandlings- och avtalskompetens som kan skaffas utifrån.

Upphandlingen borde ske så att lokala aktörer kan delta. Kraven kan inte endast vara att det lägsta priset väljs, utan att det bästa helhetskonceptet väljs. Då vi anlitat lokala,

förbinder de sig i högre grad till hög kvalitet, som det positiva exemplet i Karis visar.

Upphandlingsdokumenten skall göras så att lokalbefolkningen kan delta i vissa delar eller som en sammanslutning.

Samtidigt är det en tydlig och kraftfull åtgärd för att höja den lokala livskraften, arbetsmöjligheter och köpkraft. Således stannar pengarna i staden och rinner inte ut.

Under ett samtal med en lokal byggtreprenör berättade han, att t.ex. hans firma har kapaciteten att utföra ett projekt i den här storleksklassen i form av ett livscykelmodellprojekt, eller som en samarbetsgrupp med andra lokala företag.

Projektplaneringsgrupp

En projektplaneringsgrupp som består av experter ska tillsättas i det inledande skedet av byggprojektet. Gruppen har som huvuduppgift att utarbeta en projektplan där det framkommervad som ska byggas, varför, för vem och hur. En del av arbetet är redan gjort i Jaana Laaksonens utredning och denna utredning, men måste ännu utvärderas skilt för att få till stånd en bra projektplan som grund för ett politiskt beslut om projektets fortsättning.

Projektplaneringsgruppen skall ha

- Representanter från kommunen, som t.ex. EKI-centralen
- Bibliotekets, kulturväsendets och medborgarinstitutets representanter
- Fastighets- och byggnadsexperter
- Användarrepresentanter (t.ex. ungdomar, föreningar)

Dessutom bör externa sakkunniga höras vid behov (t.ex. arkitekt, tillgänglighetsexpert, konsult)

En väl genomarbetad projektplan försäkrar att beslutsfattandet bygger på realistiska

antaganden, kostnaderna är kontrollerade och att lokalerna fungerar för de tänkta målgrupperna.

En arbetsgrupp har vanligen som uppgift att göra bl. a. behovsanalysen, alternativanalysen och risk- och konsekvensbedömningen. I det här fallet är dessa skeden redan till en viss mån avklarade i två olika arbeten.: Jaana Laaksonens utredning och denna utredning.

Kostnads- och resursbedömningen samt specifieringen till fortsatt beredning måste göras för att projektplanen kan behandlas i nämnden/stadsstyrelsen och för beslutet om genomförande eller fortsatt planering (t.ex. arkitekttävling, upphandling).

Eftersom en del av utredningsarbetet redan är gjort, borde en tid på tre månader räcka för arbetsgruppen att utarbeta en ordentlig projektplan.

Socis

I samband med planeringsarbetet borde även synergieffekterna med Socis granskas noggrannare. Om biblioteks- och kulturhuset har en verksamhetsledare, kunde hen även koordinera Socis användning, så att byggnaden skulle ha en ansvarsperson. Eftersom huset inte har en "ägare", dvs nån som tar ansvar för helheten, så lider utrymmen. För tillfället är alla skyltar olika på Socis och inte i samklang med den historiska byggnadens värde. Det ligger trasiga möbler och skräp här och där i övre våningen.

Om man vill hyra ut salen för festmiddagar eller bröllop så måste man skilt hyra möbler från Kotka, vilket är dyrt. Hela den här helheten som vi nu kallar kulturkvarteret i detta sammanhang ska också designas hand i hand med biblioteks- och kulturhusets planering för största möjliga synergifördelar. Service- och infodesign är en väsentlig del av planeringsarbetet. Bilderna bredvid av dokumenterade lappar och "skyltar" tyder på likgiltighet.

Marilyn

En av de kritiska aspekterna som identifierats i utredningen är konkurrenssituationen i förhållande till Kino Marilyn. Även om utrymmena inte är optimala för uppträdande artister – till exempel saknas backstage-utrymmen, omklädningsrum m.m. – har



Marilyn ändå tjänat Lovisas kulturliv väl tack vare en måttlig prissättning. Samtidigt är Marilyn framför allt stadens enda biograf.

Om vi bygger en annan stor scen och de kostnadsfria evenemang som produceras av kulturverksamheten flyttas från Marilyn, kan det påverka Marilyn's affärsverksamhet negativt.

Dock har hela diskussionen om en ändamålsenlig scen, med backstage och omklädningsrum, satt igång den här diskussionen om dess behov.

Enligt företagaren lönar det sig att arrangera högst två större kulturevenemang per månad i Lovisa – det finns inte tillräcklig publikunderlag för mer än så. År 2024 fylldes Marilyn's sal exempelvis av Arppa, Nyårsshowen och Lovisa Big Band.

Om det nya biblioteket i stället för en stor scen skulle innehålla en mindre black box för cirka 50 personer, kunde den enligt flera intervjuade fungera väl för mindre produktioner som inte fyller en stor sal i Lovisa.

Å andra sidan menade en av de intervjuade att Lovisa borde ha en sal med 500 platser, för att kunna ta emot stora artister som kräver fullsatt sal och betalar för det.

Biblioteket och kulturverksamheten föredrar en sal med 240 platser och teleskopläktare, eftersom en hel skola ryms in samtidigt. Salen kunde också tillfälligt utvidgas till 400 personer (ståplatser då läktaren är ihopstaplad).

Alla samtal visade att prissättningen måste vara måttlig. En lokal musiker och sångare berättade till exempel att hans smärtgräns för lokalhyra är 200 euro. I Lovisa producerar konstnärerna ofta sina egna föreställningar på egen hand.

Även biljettpriserna måste hållas rimliga, för att folk ska delta i evenemang.

I Lovisa, liksom i många andra städer, måste man också beakta människors betalningsförmåga liksom effekterna av arbetslöshet och psykiskt illamående. I maj 2025 fanns det 843 arbetslösa i Lovisa, och andelen arbetssökande var 10,9 %.

Efterfrågan på avgiftsfria kulturtjänster är stort. Detta märks i en tydlig ökning av biblioteksanvändare i de städer där nya moderna bibliotek-kulturhus har byggts.



9. SLUTORD



Utredningsarbetet visade ett tydligt behov av en ändamålsenlig och flexibel scenlokal med teleskopläktare, cirka 240 sittplatser och upp till 400 ståplatser utan stolar.

Lämplig teknik, stödfunktioner och en rymlig foajé är nödvändiga. Akustiken måste ges särskild uppmärksamhet.

Allt detta framgår av den utredning där över trettio kulturproffs, artister, evenemangsproducenter, ljud- och ljus tekniker samt konstnärer har intervjuats. Såväl som tjänsteinnehavare, beslutsfattare, bioentreprenörer, experter etc.

Behovsanalysen talar ett entydigt och samstämmigt språk – budskapet är klart:

Vi behöver ett bibliotek och ett kulturhus.

Dessa funktioner kan inte placeras i befintliga byggnader, eftersom staden inte har sådana som skulle vara ändamålsenligt för bibliotek och/eller kulturhus. Detta har även lokalchef Kenneth Albrecht konstaterat.

En aspekt som kan nämnas i det här sammanhanget är, att om vi behöver ett dagis så utgår man ifrån att bygga ett som är ändamålsenligt och fyller lagstdgade kraven. Vi funderar inte i vilket gammalt bygge vi kunde placera dagiset. Bara som en jämförelse. Utrymmen skall stöda verksamheten.

Både på nationell och kommunal nivå fattas beslut ofta utan att de baseras på forskning – ibland till och med i strid med bättre kunskap.

Detta leder oundvikligen till problem, vilket redan tydligt märks i vårt samhälle.

Lovisa har nu ett utmärkt läge att fatta beslut baserat på forskning och vara en aktiv aktör att främja livskraft.

Gemenskaper som verktyg för att bygga resiliens: hur starka gemenskaper kan göra hela samhället starkare. Därför är det viktigt att sätta sig in i och satsa på möjligheten att utveckla gemenskap.

Enligt region- och befolkningsexperten Timo Aro borde kommunerna satsa mer än tidigare på attraktionskraft och hållbarhet om de vill behålla goda skattebetalare. Efter finanskrisen har mjuka konkurrensfördelar blivit allt viktigare vid sidan om den hårda konkurrenskraften – alltså allt som finns utanför arbete och utbildning.

Vad består människors vardag av, hur ser boende- och livsmiljön ut med sina tjänster och sin närnatur, finns det evenemang och upplevelser – och hurdan är atmosfären?

Hållkraft medför attraktionskraft.

Sedan 1980-talet har en kulturförändring mot allt starkare individualism – bort från gemenskap och kollektivt tänkande – pågått. Denna utveckling har lett till att forskningen i dag talar om toxisk individualism.

Runtom i världen pågår nu en motrörelse som strävar till att återställa balansen och föra samhällena tillbaka mot mer gemenskapsorienterade strukturer.

Människor mår inte bra i en så här individualistisk kultur – särskilt unga som lider av ångest drabbas hårt.

Unga människors psykiska ohälsa kan minska, om vi åtgärdar de bakomliggande orsakerna. Orsakerna ligger i samhällets strukturer – och i just denna kultur av överdriven individualism. Genom design av gemenskap (social design, transition design) kan vi motarbeta trenden.

Mera gemenskap för ökad resiliens

EU-kommissionens OMC-grupp har undersökt och identifierat fyra olika dimensioner och områden där biblioteken kan

spela en viktig roll. Gruppen har samlat in goda exempel och bästa praxis från bibliotek runtom i Europa, samt politiska initiativ på lokal, regional, nationell och europeisk nivå.

Gruppen undersöker hur man kan främja och stärka bibliotekens mångsidiga roll och synlighet som främjare av demokrati och medborgarengagemang samt som förmedlare av kulturverk, färdigheter och värderingar.

Forskningen stöder Lovisabornas uppfattning om bibliotekets mångsidiga roll.

På de följande sidorna presenteras de viktigaste observationerna hittills i arbetet.

Anu Ojaranta har deltagit i EU-kommissionens Building Bridges OMC (open method of coordination) -grupp. Gruppen består av 34 experter från 25 EU-länder.

OMC-gruppen har identifierat fyra viktiga funktioner.

Personligt engagemang

Personligen är ett bibliotek ett skäl för mig att åka till Helsingfors och jobba då jag behöver en miljö som stöder min koncentration. Arkitekturen är viktig – färgerna, akustiken, formgivningen, allt – mitt val blir för det mesta Tölö bibliotek, för det är ändamålsenligt för mig.

Fast jag gärna skulle se att vi fick ett ändamålsenligt bibliotek, utrymmen för utövande av konst och kultur samt medborgaraktiviteter, så har min personliga åsikt inte påverkat detta arbete. Allt väsentligt har utretts. Sini Hakkarainen från Kino Marilyn har eventuellt intresse att visa filmer på två ställen under primetime-tider. Men allt detta kan diskuteras närmare när man har en prislapp att sätta på det.

Min personliga åsikt är dock att pengar inte får vara vår enda prioritering, och att det inte får gå före invånarnas hälsa och välmående.

Denna utredning kan även ge ramar gällande en multifunktionell idrottshall.

Beslutet fattas ändå av politikerna. Därför ber jag dem att läsa forskningsresultaten även i bilagorna.

De är kort sammanfattade (Sitra/Kulturkort) eftersom jag försökt hålla min rapport kort och koncis.

Jag gav mig möda, men hittade inte en enda forskning som skulle ha bevisat det motsatta, dvs. att konst eller kultur skadar vårt välmående. Men om möjligheten till delaktighet inom dessa fattas, då mår vi sämre.

Ett stort tack

till alla som har hjälpt mig i den här processen genom att ge sin tid, dela information och även berätta om misslyckanden. Och ett ännu större tack till **Thomas Rosenberg** för hans engagemang och ihärdighet vad gäller vårt bibliotek och kulturliv. Jag vill även tacka för det förtroende som **Leif Eriksson, Hanna Lindroos** och **Kirsi Kinnunen** har skänkt mig. Utan **Jaana Laaksonens** utmärkta utredningsarbete om bibliotekets behov skulle arbetet ha varit mycket svårare. Hennes arbete har uppmärksamats även på andra orter och är ett fint exempel på deltagande och inkluderande utredning. Diskussioner med **Kenneth Albrecht** har varit väldigt upplysnande.

Stefan Mutanen från Karis Fokus har tålmodigt hjälpt mig med goda råd och öppet berättat om deras projekt in i sista detalj, även om hur det har påverkat utbudet efter att Fokus nu varit i bruk sedan augusti 2022.

Joel Johansson och **Matts Blomqvist** från SKF har också gett mig goda råd om vad som måste göras och **Johan Nilsson**, Ingås förvaltningschef, har berättat om deras projekt och problem med upphandlingen.

Ett tack för åsikter och insyn riktas även till **Jahkob Tjäder, Anu Tikka-Blomqvist, Markus Fagerudd, Kim Svenskberg, Maria Linde, Tomas Takolander, Kati Rapia, Emmi-Liina Vakkuri Johansson, Hanne Kauppinen, Kalle Katz, Timothy Kühn, Susanna Karvinen, Beniamino Borghi, Teater Fabel** och **Jonas Randers** och alla andra som jag diskuterat med. Varje diskussion har varit viktig. Och ett stort tack till **Heljä Misukka** för värdefull sparring och hjälp med finansieringsutredningar och **Lotta Elo** för språkgranskningen.

Marketplace

- Yhteinen tila, jossa ihmiset, tieto, kirjat ja kulttuuri, uudet ideat ja luova talous käyvät päivittäistä keskustelua.
- Kirjastoammatilaiset tarjoavat laajan kokoelman, palveluja ja informaatiota. Kirjasto on paikka, jossa demokratia herää henkiin, jossa kaikkien askelet yhteiskunnan kohtaan ja jossa talous sekä yhteiskunta vahvistuu.



Kameleon/Swiss Knife/Wildcard

Tila, josta tulee sellainen kuin yhteisö tai yksilö milloinkin tarvitsee. Niin sanottu tyhjä taulu, joka muodostuu ihmisistä, kokemuksista, tilanteista tai kun kriisi kohtaa.

Kirjastoammatilaiset muuttavat tilat lasten leikkipaikaksi, äänestyspaikaksi, turvalliseksi satamaksi tai näyttelyksi.

Kirjasto, joka voi siirtyä tilapäisesti, olla pyörillä, veneessä tai vankilassa.

Kirjastonhoitajat vastaavat yhteisön kriisiin koulutetulla henkilökunnalla, resursseilla ja tiedonhallinnalla.



Sanctuary

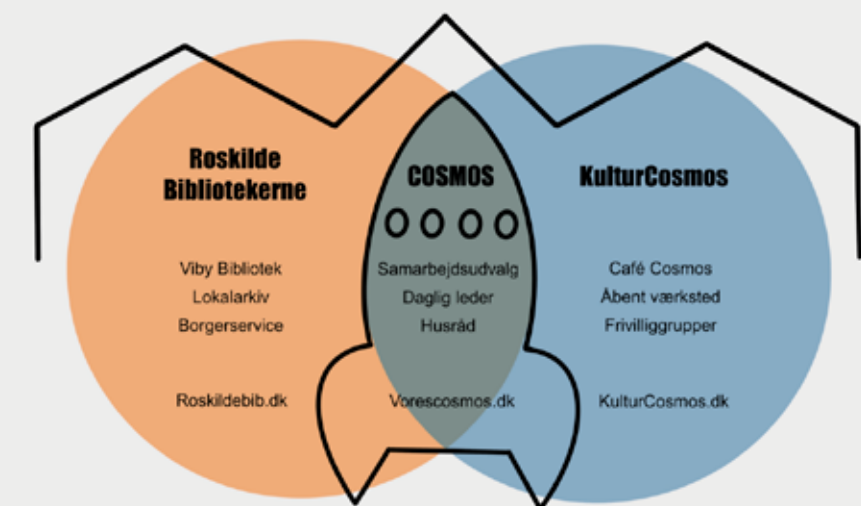
- Turvasatama, joka tarjoaa suojaa, rauhaa ja kutsuu yhteisön rauhalliseen aineistojen ympäröimään tilaan. Kolmas paikka koulun, työpaikan ja kodin välillä.
- Kirjastonhoitajat tarjoavat tukea, käytännön apua ja ymmärrystä. Keskustelemalla, yhdistämällä yhteisöä sekä kirjallisuuden, kulttuurin ja kulttuuriperinnön kautta.



Laboratory

- Sykkivä tila, jossa uteliaisuus herää, syntyy uusia ideoita, yhteyksiä ja esineitä.
- Kirjastonhoitajat luovat tapahtumia, ohjelmia ja työpaikkoja, joiden avulla ihmiset voivat hankkia erilaisia taitoja, kokea kulttuuria, löytää uusia kiinnostuksen kohteita ja kykyä erilaisissa maker space -tiloissa.

KOSMOS I VIBY DK ÄR ETT INTRESSANT KONCEPT VÄRT ATT STUDERA VORESCOSMOS.DK



Organisering

Cosmos drives i et partnerskab mellem [Roskilde Bibliotekerne](#) og foreningen [KulturCosmos](#). Alle medarbejdere i Cosmos er ansat på Roskilde Bibliotekerne. KulturCosmos består udelukkende af foreningens frivillige.

I Cosmos finder du Viby Bibliotek, Ramsøgnens Lokalhistoriske arkiv, Borgerservice samt foreningen KulturCosmos. Hver især med egne aktiviteter og nogen gange også med fælles aktiviteter.



Hyte, kulttuurihyvinvointi - rakkaalla lapsella monta nimeä

- Hyvinvointityö, hyvinvointia ja terveyttä taiteen ja kulttuurin / *kirjaston keinoin*.
- Kunnan tehtävä ja kuntalaisten hyvinvointia tukevat, ylläpitävät palvelut (Kuntalain 1§).

Kulttuurihyvinvointi

- Uusi kattokäsite kulttuurin / *kirjaston* hyvinvointia painottaville tavoitteille ja vaikutuksille.
- Tutun sanottamista uudelleen ja laaja-alaisemmin: *julkilausuttuja terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tavoitteita ja vaikutuksia*.
- Vaikutuksena erityisesti ihmisen koettu terveys ja hyvinvointi.

Taustalla

- Kulttuuriset oikeudet ja yhdenvertaisuuden edistäminen.
- Tutkittu tietoa: toiminnan vaikutukset yksilöön ja yhteisöihin (WHO raportti).
- Kulttuurin Teaviisari (THL).

18



Kuntalaistutkimus 2024:

Kuntapalveluja käyttäneiden osuudet 2024

% vastanneista (N= 9871-10086)



10



Kuntalaistutkimus 2024 / Marianne Petäjä-Göblom / joulukuus 2024

Mihin kulttuuri vaikuttaa?

- Tunteiden säätely, minäkuvan ja resilienssin vahvistuminen, oppimismyönteisyyden lisääntyminen.
- Tehostunut immuunitoiminta, korkeampi sydän- ja verisuonireaktiivisuus ja matalampi stressihormonivaste.
- Yksinäisyyden ja eristyneisyyden väheneminen sekä sosiaalisen luottamuksen lisääntyminen.
- Liikunnan lisääntyminen, terveellisemmät elämäntavat ja erilaisten taitojen kehittyminen.

(WHO:n kulttuurihyvinvointiraportti 2019, Taikusydän-yhteyspiste)



19



”BIBLIOTEKEN ÄR EN DEL AV KULTUREN, OCH KULTUREN ÄR EN DEL AV DEN ÖVERGRIPANDE SÄKERHETEN OCH KRISBEREDSKAPEN.”

Kommunförbundet 2024

PAIKKA	Tilan kuvaus	Vahvuudet	Heikkoudet	Mahdollisuudet	Uhat
Seurahuoneen tontti	Soveltuu kokonsa vuoksi uudisrakentamiselle Tontilla Seurahuoneesta saatavat synergiaedut ja sen käyttöasteen nostamisen mahdollisuus	Kokonaan uusi rakennus mahdollistaa tarkoituksenmukaisten tilojen suunnittelun ottaen huomioon myös potentiaalien vuokralaisten tarpeet esim. kansalaisopiston, esiintyvien taiteilijoiden, sekä mahdollisen toisen elokuvakankaan Positiivinen julkisuus, pito- ja vetovoima Työntekijöille asian- ja ajanmukaiset tilat Lähellä keskustan kouluja ja tarhaa. Mahdollistaa mielenkiintoisen arkkitehtuurin	Rakennuskustannukset jotka tällä hetkellä ovat korkeat Pysäköinti-ratkaisut	Toisi kaupungille kaivattua piristysruis- ketta ja lisäksi kuntalaisten osallisuuden tunnetta ja hyvinvointia Mahdollistaa kulusvapaan vyöhykkeen, oppilaille tilan lukea kirjoituksiin, kansalaispalvelujen saavutettavuuden lisäämisen ja lisäksi korkeatasoisten tapahtumien tuomisen Tilojen vuokraaminen myös kaupallisille toimijoille kuten Fortumille tilaisuuksiin	Yleinen talouden sakkaminen ja kulttuurille suunnatun rahoituksen leikkaaminen Maailmantilanne NK ”kulttuuriväen” turhautuminen Huono suunnittelu ja keskinkertainen arkkitehtuuri Kulujen karkaaminen
Seurahuone	Vanha kirjasto. Valtuustosalilla. Sopii pienimuotoiselle akustiselle konserteille, kokouksiin, lehdistötilaisuuksiin, tansseihin, jne	Historiallinen hieno rakennus, jolla on pitkät perinteet. Yläkerta restauroitu – voi samalla tontilla tulevan kirjaston ja kulttuuritalon sekä Marilynin kanssa mahdollistaa kulttuuririkortteilla keskittymän. On jo kaupungin oma tila ja tulisi näin paremmin käyttööän.	Kirjastohenkilökuntaa on sairastunut talossa, ja koska kaikkia tiloja ei ole saneerattu pitää työ saattaa loppuun. Akustiikka ei sovellu sähköisen musiikin konsertteihin. Salissa ei ole kiinteää tekniikkaa, ei backstagea eikä pukeutumistiloja eikä nousevaa katsomoa – ja muutostyöt historiallisessa rakennuksessa ovat haastavia.	Lisätä Seurahuoneen käyttöä tuottamalla siellä kirjaston/kulttuuritaloa tukevia toimintoja. Muodostaa yhdessä mahdollisen uuden rakennuksen kanssa suojaisa sisäpiha, jossa voi olla pieni amfiteatteri, kesäkahvila, viheralue jne. Elävöittää koko kulttuurikorttelia.	Liian korkea hintataso pienille toimijoille. Yleinen talouden sakkaminen ja kulttuurille suunnatun rahoituksen leikkaaminen Maailmantilanne Huono suunnittelu ja keskinkertainen arkkitehtuuri Ei niin keskeinen sijainti
Linja-aseman tontti	Soveltuu kokonsa vuoksi uudisrakentamiselle	Palljon tilaa	Ei niin keskeinen sijainti kuin seurahuuone, synergiaedut Seurahuoneen ja Marilynin kanssa jäävät saamatta. Linja-autoliikenne?	Toisi kaupungille kaivattua piristysruis- ketta ja lisäksi kuntalaisten osallisuuden tunnetta ja hyvinvointia Mahdollistaa kulusvapaan vyöhykkeen, oppilaille tilan lukea kirjoituksiin, kansalaispalvelujen saavutettavuuden lisäämisen ja lisäksi korkeatasoisten tapahtumien tuomisen Tilojen vuokraaminen myös kaupallisille toimijoille kuten Fortumille tilaisuuksiin	Yleinen talouden sakkaminen ja kulttuurille suunnatun rahoituksen leikkaaminen Maailmantilanne Huono suunnittelu ja keskinkertainen arkkitehtuuri Ei niin keskeinen sijainti
Kuningattaren-ranta, tyhjä tontti	Soveltuu kokonsa vuoksi uudisrakentamiselle	Kokonaan uusi rakennus mahdollistaa tarkoituksenmukaisten tilojen suunnittelun ottaen huomioon myös potentiaalien vuokralaisten tarpeet esim. kansalaisopiston, esiintyvien taiteilijoiden, ”Positiivinen julkisuus, pito- ja vetovoima Työntekijöille asian- ja ajanmukaiset tilat	Useaan otteeseen on todettu, että sijainti ei ole tarpeeksi keskeinen, vaikka tällä on kannattajansa. Sijainti lahden toisella puolella ei ole niin keskeinen mikä voi vaikuttaa käyttöön kirjaston osalta, yleisesti katottaan että kirjasto kuuluu keskustaan (tässä tapauksessa ydinkeskustaan) Kirjaston tulisi palvella myös busseja odottavia koululaisia, jotta he voivat tehdä läksyjä tai lainata kirjoja, olla lähellä molempia kouluja ja tarhaa. Lisäksi Seurahuoneen ja Marilynin synergiaedut, jäisivät saamatta.	Toisi kaupungille kaivattua piristysruis- ketta ja lisäksi kuntalaisten osallisuuden tunnetta ja hyvinvointia Mahdollistaa kulusvapaan vyöhykkeen, oppilaille tilan lukea kirjoituksiin, kansalaispalvelujen saavutettavuuden lisäämisen ja lisäksi korkeatasoisten tapahtumien tuomisen Tilojen vuokraaminen myös kaupallisille toimijoille kuten Fortumille tilaisuuksiin	Yleinen talouden sakkaminen ja kulttuurille suunnatun rahoituksen leikkaaminen Maailmantilanne Huono suunnittelu ja keskinkertainen arkkitehtuuri Sijainti
Kartonkitehdas	Vanha punatiilinen makasiinirakennus ja siihen liittyvä maa-alue	Arkkitehtifirman ideatasoinen luonnos ole-massa. Mahdollistaa vanhan rakennuksen käyttöönoton uudistamalla ja lisärakentamalla,	Seurahuoneen ja Marilynin synergiaedut jäisivät saamatta.	Soveltuu myös kulttuuritilaksi, rakennus- keuden suuruus, pysäköinti	Yleinen talouden sakkaminen ja kulttuurille suunnatun rahoituksen leikkaaminen Maailmantilanne Sijainti
Galleria	Kauppakeskukseksi muunnettu entinen Elannon kauppa, kolmessa kerroksessa, hissi, keskustassa	Erinomainen sijainti, ikkunaseinät jalkakäytävälle, hissirakennus., iso tila joka mahdollisesti muunneltavissa kirjastoksi, mutta ei kulttuuritilaksi.	Tasakattoinen, onko riski? Kirjastobussin kääntyminen takapihalla=> pääse ympäri. Synergiaedut seurahuoneen ja marilynin kanssa jäävät pois	Säästää kalliit rakentamiskustannukset ja sen sijaan panostaa akustisiin ratkaisuihin, tilojakoon ja toimintaa tukevaan sisustus-suunnitteluun.	Yleinen talouden sakkaminen ja kulttuurille suunnatun rahoituksen leikkaaminen Maailmantilanne Huono akustikkasuunnittelu, kellarikerrak-sen pienet ikkunat. Kova hinta 60 luvun tasakattotalosta

KULTTUURIHARRASTAMISEN HYÖDYT / kulttuurijataide.fi

MITATTAVAT VAIKUTUKSET	INDIKAATTORIVÄITTÄMÄT
SOSIAALISET VAIKUTUKSET	
1. Vähentää yksinäisyyttä ja sosiaalista eristyneisyyttä. 2. Tukee kykyä rakentaa positiivisia sosiaalisia suhteita. 3. Rohkaisee osallistumaan yhteisölliseen toimintaan ja vaikuttamaan siinä. 4. Lisää osallisuuden tunnetta. 5. Parantaa sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja.	1. Olen saanut uusia kavereita harrastuksen myötä. 2. Harrastusryhmään oli helppo päästä mukaan. 3. Harrastus on lisännyt kykyäni toimia monenlaisten ihmisten kanssa. 4. Minua arvostetaan harrastusryhmässäni. 5. Harrastuksessani olen oppinut toimimaan ryhmässä. 6. Koen kiusaamista tai syrjintää harrastuksessani.
PSYKOLOGISET VAIKUTUKSET	
1. Itsetuntemus paranee. 2. Tunnetaidot kehittyvät. 3. Mielikuvituksen käyttö kehittyy. 4. Mielen hyvinvointi, minäpystyvyyden ja hyväksynnän tunteet lisääntyvät. 5. Pitkäjänteisyys ja resilienssi kehittyvät. 6. Oma identiteetti kehittyy.	1. Olen oppinut itsestäni jotain uutta harrastukseni myötä. 2. Harrastukseni auttaa minua tunnistamaan tunteitani. 3. Voin käsitellä tunteitani harrastukseni kautta. 4. Harrastus on lisännyt luovuuttani. 5. Harrastus tarjoaa minulle sopivia haasteita, joiden selvittämisestä minulle tulee hyvä mieli. 6. Harrastukseni auttaa minua määrittämään sitä, kuka/millainen olen. 7. Harrastukseni vaatii minulta ajoittain liikaa.
FYYSISET VAIKUTUKSET	
1. Keho aktivoituu kokonaisvaltaisesti. 2. Kehopositiivisuus lisääntyy. 3. Fyysinen hyvinvointi paranee. 4. Kehon ja mielen yhteys vahvistuu.	1. Harrastuksessa käytän kehoani monipuolisesti. 2. Harrastus auttaa minua arvostamaan kehoani. 3. Tunnen voivani fyysisesti paremmin harrastukseni ansiosta. 4. Harrastukseni vahvistaa kehon ja mielen yhteyttä. 5. Harrastus kuormittaa kehoani joskus liikaa.
OPPIMISEEN LIITTYVÄT VAIKUTUKSET	
1. Kognitiiviset vaikutukset: omat taidot kehittyvät. 2. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät. 3. Oppimismyönteisyys lisääntyy. 4. Kokonaiskuvan hahmottaminen kehittyy.	1. Koen, että olen kehittynyt omassa harrastuksessani. 2. Harrastukseni on lisännyt haluani oppia lisää. 3. Saan iloa oppimisesta harrastuksessani. 4. Voin hyödyntää tässä harrastuksessa oppimaani muussa elämässä. 5. Harrastukseeni liittyvä oppiminen tuntuu liian haastavalta.
YHTEISÖÖN LIITTYVÄT VAIKUTUKSET	
1. Yhteisöön kuulumisen tunne ja osallisuus vahvistuvat. 2. Yhteisön hyväksi toimimisen kokemus ja taidot kasvavat. 3. Usko omiin vaikuttamismahdollisuuksiin yhteisössä vahvistuu. 4. Usko omiin vaikuttamismahdollisuuksiin laajemmin yhteiskunnassa vahvistuu. 5. Kyky paikantaa itsensä osana kulttuuriperintöä vahvistuu. 6. Muille hyvän tekemisen/ilon tuottamisen kokemus vahvistuu.	1. Koen kuuluvani porukkaan. 2. Tunnen olevani tarpeellinen osana yhteisöä. 3. Harrastukseni tarjoaa minulle mahdollisuuden vaikuttaa asioihin. 4. Koen rakentavani parempaa yhteiskuntaa harrastuksessani. 5. Koen olevani osa kulttuuriharrastukseni perinnettä ja mukana viemässä sitä eteenpäin. 6. Harrastuksellani voin ilahduttaa muita. 7. Koen, että kykyni toimia yhteisöni hyväksi on kasvanut harrastukseni myötä. 8. En voi vaikuttaa harrastusyhteisössäni.

SOSIAALISET VAIKUTUKSET								
	Eri mieltä %	Melko eri mieltä %	Melko samaa mieltä %	Samaa mieltä %	Ei osaa sanoa %	Samaa mieltä yhteensä % 2024	Samaa mieltä yhteensä % 2022	Muutos (%-yksikköä)
1. Olen saanut uusia kavereita harrastuksen myötä.	0,3	1,4	9,8	87,9	0,6	97,7	93,5	+3,7
2. Harrastusryhmään oli helppo päästä mukaan.	0,3	1,8	19,2	77,4	1,3	96,6	93,2	+3,6
3. Harrastus on lisännyt kykyäni toimia monenlaisten ihmisten kanssa.	0,6	1,6	18,0	76,8	3,0	94,8	98,6*	eri kysymys, ei vertailua
4. Minua arvostetaan harrastusryhmässäni.	0,6	1,1	18,0	75,7	4,6	93,7	93,2*	+0,5
5. Harrastuksessani olen oppinut toimimaan ryhmässä.	0,8	1,6	17,2	77,1	3,4	94,3	90*	4,3
6. Koen kiusaamista tai syrjintää harrastuksessani.	86,9	9,2	1,5	1,1	1,3	96,1	93,6*	2,1

YHTEISÖÖN LIITTYVÄT VAIKUTUKSET								
	Eri mieltä %	Melko eri mieltä %	Melko samaa mieltä %	Samaa mieltä %	Ei osaa sanoa %	Samaa mieltä yhteensä % 2024	Samaa mieltä yhteensä % 2022	Muutos (%-yksikköä)
1. Koen kuuluvani porukkaan.	0,6	1,9	17,6	78,6	1,3	96,2	93,5	+2,7
2. Tunnen olevani tarpeellinen osana yhteisöä.	1	3,2	22,1	70,6	3,1	92,7	91,3	+1,4
3. Harrastukseni tarjoaa minulle mahdollisuuden vaikuttaa asioihin.	2,5	9,2	35,4	45	7,9	80,4	76,8	+3,6
4. Koen rakentavani parempaa yhteiskuntaa harrastuksessani.	2,7	10,5	33,3	42,8	10,7	76,1	70*	+6,1
5. Koen olevani osa kulttuuriharrastukseni perinnettä ja mukana viemässä sitä eteenpäin.	0,8	2,3	19,4	73,3	4,2	92,7	87,1	+5,6
6. Harrastuksellani voin ilahduttaa muita.	0,5	0,8	11,1	86,3	1,4	97,4	96,4	+1
7. Koen, että kykyäni toimia yhteisöni hyväksi on kasvanut harrastukseni myötä.	1,3	4,8	28,2	56,8	8,9	87	ei vertailua	
8. En voi vaikuttaa harrastusyhteisössäni.	60,7	28,1	4,7	1,7	4,8	88,8 (eri mieltä)	87,4* (eri mieltä)	+1,4

PSYKOLOGISET VAIKUTUKSET								
	Eri mieltä %	Melko eri mieltä %	Melko samaa mieltä %	Samaa mieltä %	Ei osaa sanoa %	Samaa mieltä yhteensä % 2024	Samaa mieltä yhteensä % 2022	Muutos (%-yksikköä)
1. Olen oppinut itsestäni jotain uutta harrastukseni myötä.	0,4	1,2	17,3	78,8	2,3	96,1	94,1	+2
2. Harrastukseni auttaa minua tunnistamaan tunteitani.	1,5	5,6	33	51,7	8,2	84,7	80,8	+4,1
3. Voin käsitellä tunteitani harrastukseni kautta.	1,0	5,9	29,3	57,9	5,9	87,2	79,4	+7,8
4. Harrastus on lisännyt luovuuttani.	0,2	1,2	16,9	79,4	2,3	96,3	94,1	+2,2
5. Harrastus tarjoaa minulle sopivia haasteita, joiden selvittämisestä minulle tulee hyvä mieli.	0,3	0,5	15,6	82,8	0,8	98,4	95	3,4
6. Harrastukseni auttaa minua määrittämään sitä, kuka/millainen olen.	1,0	4,6	30,5	57,2	6,7	87,7	83	+4,7
7. Harrastukseni vaatii minulta ajoittain liikaa.	24,5	40,4	21,5	11	2,6	64,9 (eri mieltä)	66 (eri mieltä)	-1,2

Näkökulmia taiteen ja kulttuurin TERVEYS-vaikutuksiin

Vaikutukset yksilötasolla



Vaikutukset yhteisöissä



Vaikutukset yhteiskunnassa



1 Terveyttä edistävät ja hoitavat vaikutukset

Taiteiden käyttöä ja taiteen merkitystä on tutkittu esimerkiksi hoito- ja hoivatyötä sairaaloissa ja perusterveydenhuollossa sekä osana ennaltaehkäiseviä palveluita ja kuntoutusta. Kliinisissä ympäristöissä taiteen ja taiteellisen toiminnan on todettu mm.

- parantavan hoitotuloksia
- vähentävän fyysisiä ja psykologisia oireita sekä
- vähentävän rauhoittavien lääkkeiden ja kipu- ja unilääkkeiden tarvetta ja käyttöä.

Taide ja taiteelliseen toimintaan osallistuminen voi vähentää potilaiden kokemaa stressiä ja ahdistuneisuutta ennen toimenpiteitä ja toimenpiteiden aikana sekä auttaa kivun ja hoitojen sivuvaikutusten sietämistä. Tutkimuksissa on havaittu taiteen positiiviset vaikutukset suhteessa erilaisiin pitkäaikaisiin sairauksiin:

- *Parkinsonin tautia* sairastavien elämässä tanssilla voi olla yhteys parantuneeseen tasapainoon, toiminnalliseen liikuntakykyyn, motoriikkaan ja elämänlaatuun.
- Eri asteista *dementiaa* sairastavilla taiteen katsomisella, tekemisellä ja eläytymällä on havaittu olevan positiivisia vaikutuksia kognitiiviseen toimintaan ja kognitiivisiin prosesseihin.
- Säännöllinen laulaminen voi parantaa *kroonisista hengityssairauksista* kärsivien ihmisten hengittämistä ja elämänlaatua.

Taidetta reseptillä?

Iso-Britanniassa Gloucester Clinical Commissioning Group ylläpitää Artlift-ohjelmaa, jossa kroonisesta kivusta ja lievästä mielenterveysongelmista kärsivät asiakkaat ohjataan yleislääkärin vastaanotolta osallistavan taiteen ryhmään. Artlift-ohjelmassa asiakkaat osallistuvat taidetoimintaan 2 tuntia kerrallaan, 10 viikon ajan.

Artlift-ohjelman arvioinnin mukaan taidetoimintaan osallistuneet eivät ainoastaan raportoineet terveydentilansa parantumisesta, vaan myös yleislääkäri- ja sairaalakäyntien todettiin vähentyneen. Arvioinnin osana tehty kustannushyötyanalyysi osoittaa vuoden aikana potilaiden lääkäri- ja sairaalakäyntien vähentymisestä syntyneiden säästöjen olleen 216€/ potilas.

Kansainvälisen tutkimuksen perusteella on vahvaa näyttöä taiteen ja taiteellisen toiminnan merkityksestä fyysisen ja psyykkisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä sekä osana hoitoa ja paranemista. Osallistuminen taide- ja kulttuuritoimintaan voi tarjota mahdollisuuksia, tukea ja resursseja edistää terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisella tavalla jokapäiväisessä elämässä.

2 Kansanterveys

- Kulttuuri-osallistumisella on havaittu olevan yhteys hyvään koettuun terveyteen.
- Virikkeellinen ja innostava vapaa-ajantoiminta, kuten lukeminen, maalaaminen ja kulttuuritapahtumiin osallistuminen voi suojata dementiaa.
- Taide- ja kulttuuri-osallistuminen on tutkimuksissa yhdistetty pienentyneeseen varhaisen kuoleman riskiin ja pidempään eliniän odotteeseen.

Miten musiikki voi tukea aivoterveyttä? Tutkimuksissa on todettu, että musiikin kuuntelu voi auttaa esimerkiksi aivoinfarktista toipumista. Musiikin kuuntelu voi mm. lisätä aivojen plastisuutta eli muovautuvuutta kuntoutumisvaiheessa, nopeuttaa aivohalvauksen jälkeisen puhehäiriön paranemista, edistää kognitiivisten toimintojen palautumista ja kohentaa mielialaa.

3 Koettu terveys ja elämänlaatu

Taiteella ja taiteellisella toiminnalla on havaittu olevan positiivinen yhteys hyvään koettuun terveyteen, elämänlaatuun ja onnellisuuteen.

- Iso-Britanniassa toteutetussa väestötason tilastollisessa tutkimuksessa on havaittu mm. museoissa käymisen, taiteisiin osallistumisen ja taiteen kokemisen positiivinen yhteys onnellisuuteen ja koettuun terveyteen.
- Norjassa toteutetun laajan kyselytutkimuksen mukaan osallistuminen kulttuuritoimintaan, kuten teatterissa, taidenäyttelyssä ja konserteissa käyminen tai laulaminen ja tanssiminen, on merkittävästi yhteydessä hyvään koettuun terveyteen ja elämään tyytyväisyyteen sekä vähäiseen ahdistuneisuuteen ja masentuneisuuteen. Tutkimuksessa muut mahdolliset vaikuttavat tekijät, kuten vastaajien sosioekonominen asema oli huomioitu.

Iso-Britanniassa taidetta reseptillä -projektin on havaittu vähentäneen yleislääkärikäyntejä 37% ja sairaalakäyntejä 27%.

4 Mielenterveys ja mielen hyvinvointi

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan yksi nykypäivän terveyttä ja hyvinvointia koskeva erityinen haaste on erilaisten mielen-terveyden häiriöiden nopea lisääntyminen. Euroopassa asuvista yksi neljästä kärsii jossain vaiheessa elämäänsä jonkinlaisesta mielenterveyden ongelmasta. Erilaiset mielenterveysongelmat muodostavat yhä suuremman osan sairaustaakasta ja ne ovat myös keskeisiä työ- ja toimintakykyä heikentäviä tekijöitä.

Kansainvälisen tutkimuksen perusteella on vahvaa näyttöä taiteen ja taiteellisen toiminnan positiivisista vaikutuksista mielen hyvinvointiin, mielenterveyteen sekä mielen sairauksista paranemiseen ja toipumiseen. Myös positiivisten vaikutusten pitkäaikaisuudesta on saatu viitteitä. Tutkimuksissa on havaittu, että taidetoiminta voi:

- edistää positiivista mielenterveyttä ja parantaa mielialaa, ehkäistä tai vähentää negatiivisia tunteita, kuten ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja surullisuutta,
- tukea mielenterveyden haasteiden kanssa pärjäämistä,
- edistää mukautumis-, sopeutumis- ja sietokykyä,
- lisätä itsetuntemusta, itsetuntoa ja itseluottamusta,
- vähentää sosiaalista syrjäytymistä ja tukea sosiaalista osallistumista ja osallisuutta,
- tarjota mahdollisuuden korjaaviin ja vahvistaviin kokemuksiin, itseen liittyvien negatiivisten tai toimintaa rajoittavien käsitysten muuttamiseen sekä uudenlaisten roolien ja identiteettien omaksumiseen.

Taidetoiminta voi auttaa mielenterveyden ongelmista kärsiviä ihmisiä rakentamaan identiteettiä, joka ei ole sairauden, diagnoosin tai mielisairauteen liittyvien leimojen määrittämä.

6 Työhyvinvointi

Taidetoiminnan merkitys työhyvinvoinnin tukemisessa on todettu useissa tutkimuksissa. Taide- ja kulttuuritoiminnan on havaittu voivan vähentää stressiä sekä suojata työntekijöitä henkisesti uupumuksesta. Taidetoiminnan ja jaettujen kulttuuristen kokemusten on havaittu voivan myös parantaa kommunikaatiotaitoja sekä lisätä yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä sekä sosiaalista pääomaa työpaikalla.

Lähteet

Arai, A., McQueen, S., McKinnon, V. & Sonnada, R. (2007). Using art for the development of teamwork and communication skills among health professionals: a literature review. *Arts & Health*. Vol. 9, No. 3, s. 60-72.

All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing Inquiry Report (2017) *Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing*. <http://www.allpartygroup.org.uk/wp-content/uploads/2017/07/Creative-Health-Inquiry-Report-2017.pdf>

Beck, R.J., Cramer, T.C., Yonell, A. & Enomoto, H. (2008). Choral singing, Performance Perception, and Immune System Changes in Salivary Immunoglobulin A and Cortisol. *Music Perception*. Vol. 26, No. 3, s. 87-100.

Berbel, P., Mui, J. & Quintana, S. (2007). Music versus dispersal to reduce preoperative anxiety: a randomized controlled clinical trial. *Rev Esp Anestesiol Reanim*. Vol. 54, No. 6, s. 335-8.

Bonilha, A.G., Onofre, F., Vieira, M.J., Almeida Prado, M.Y. & Martinez, J.A.B. (2009). Effects of singing classes on pulmonary function and quality of life of COPD patients. *International Journal of COPD*. No. 4, s. 1-8.

Bryges, L., Koulalas, B. & Johansson, S. (2006). Attendance at cultural events, reading books or periodicals, and making music or singing in a choir as determinants for survival: Swedish interview survey of living conditions. *British Medical Journal*. No. 333, s. 1079-80.

Bryges, L.O., Johansson, S.E., Koulalas, B.B., Grefvén, A.M., Wikström, A.V. & Sjöström, M. (2009). Attending cultural events and cancer mortality: A Swedish cohort study. *Arts & Health*. Vol. 1, No. 1, s. 64-73.

Bryges, L.O., Wesslén, G., Wikström, A.M., Koulalas, B.B., Grefvén, A., Karlsson, A.-B., Andersson, S.G. & Sjöström, M. (2009). Cultural participation and health: A randomised controlled trial among medical care staff. *Psychosomatic Medicine*. No. 71, s. 479-87.

Chib, S. & Hanson, G. (2002). The significance of choral singing for sustaining psychological wellbeing: findings from a survey of chorists in England, Australia and Germany. *Music Performance Research*. Vol. 3, No. 1, s. 79-96.

Chib, S. & Morrison, I. (2001). "Group singing fosters mental health and wellbeing: findings from the East Kent 'singing for health' network project". *Mental Health and Social Inclusion*. Vol. 5, No. 4, s. 88-97.

Coyper, C., Knudsen, M., Sandgren, M., Jonsson, S., Wikström, B. & Thorsell, E. (2001). Cultural activities and public health: research in Norway and Sweden. An overview. *Arts & Health*. Vol. 3, No. 1, s. 6-16.

Coyper, C., Knudsen, M., Sandgren, M., Knudsen, M., Bryges, L.O. & Holman, J. (2002). Patterns of receptive and creative cultural activities and their association with perceived health, anxiety, depression and satisfaction with life among adults: the HUNT study, Norway. *Journal of Epidemiology and Community Health*. Vol. 56, No. 8, s. 698-703.

Daykin, N., Byrne, E., Scerif, T. & O'Connor, S. (2008). The impact of art, design and environment in mental healthcare: a systematic review of the literature. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*. Vol. 108, No. 3, s. 89-94.

Eckelhaar, C., Camie, P. & Springham, N. (2001). Art galleries, episodic memory and verbal fluency in dementia: an exploratory study. *Psychology of Aesthetics, Creativity and the Arts*. Vol. 5, No. 3, s. 186-191.

Fancourt, D. (2007). *Arts in Health: Designing and Researching Interventions*. Oxford University Press, Oxford.

Fancourt, D., Perkins, R., Anon, S., Carvalho, L., Steptoe, A. & Williamson, A. (2008). Effects of Group Drumming Interventions on Anxiety, Depression, Social Social Resilience and Inflammatory Immune Response among Mental Health Service Users. *PLoS ONE*. Vol. 11, No. 3, s. 1-6.

Fujisawa, D. (2007). Museums and happiness: The value of participating in museums and the arts. *Museum of East Anglian Life & Arts Council England*. London. www.museumofeastanglianlife.co.uk/assets/default/attachments/museum_and_happiness_the_value_of_participating_in_museums_and_the_arts_1_2007.pdf

Goldring, S., Dwyer, P., Morgan, M. & Marsden, D. (2004). (Re)framing medicine: applying theatre in order to develop a whole-systems approach to understanding the healing response. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*. Vol. 10, No. 1, s. 169-179.

Gordon-Nesbitt, R. (2007). Exploring the Longitudinal Relationship Between Arts Engagement and Health. *Manchester Metropolitan University, Manchester*. <http://artsandhealth.org/research/artsengagementandhealth.pdf>

Hackney, M.E. & Earhart, G.M. (2007). Effects of dance on balance and gait in severe Parkinson's disease: A case study. *Disability and Rehabilitation*. Vol. 29, No. 8, s. 609-614.

Houston, S. & Magill, S. (2007). A mixed-method study into ballet for people living with Parkinson's Arts and Health. Vol. 1, No. 1, s. 109-119.

Hyppä, M., Mäki, J., Impivaara, O. & Aromaa, A. (2007). Leisure participation predicts survival: a population-based study in Finland. *Health Promotion International*. Vol. 22, No. 3, s. 334-338.

Johansson, S.E., Koulalas, B.B. & Bryges, L.O. (2001). Sustaining health: attending cultural events and maintenance of health: a longitudinal study. *Health Promotion Int*. Vol. 16, No. 3, s. 189-194.

Kenny, D.T. & Fancourt, G. (2009). The Impact of Group Singing on Mood, Coping, and Perceived Pain in Chronic Pain Patients Attending a Multidisciplinary Pain Clinic. *Journal of Music Therapy*. Vol. 46, No. 3, s. 147-158.

King, R., Nelson, P. & White, E. (2007). "Creative writing in recovery from severe mental illness". *International Journal of Mental Health Nursing*. Vol. 24, No. 5, s. 447-454.

Koulalas, B.B., Bryges, L. & Johansson, S.E. (2000). Visiting the cinema, concerts, museums or art exhibitions as determinant of survival: A Swedish fourteen-year cohort follow-up. *Scandinavian Journal of Public Health*. Vol. 28, No. 1, s. 179-188.

Kreutz, G., Bongard, S., Rohmann, S., Hudep, V. & Grohe, D. (2001). Effects of Choir Singing or Listening on Secondary Immunoglobulin A, Cortisol, and Emotional State. *Journal of Behavioral Medicine*. Vol. 27, No. 6, s. 619-626.

Laitinen, S. (2007). Taide, taiteellisuus ja mielenterveys. *Tieteellinen Lääketieteellinen ja Yhteiskunnallinen Tutkimuskeskus*. <http://www.tieteellinenlaaketieteellinenja-yhteiskunnallinen-tutkimuskeskus.fi/taide-ja-mielenterveys>

Lake, J., Jackson, L. & Hardman, C. (2002). A fresh perspective on medical education: the lens of the arts. *Medical Education*. Vol. 36, No. 8, s. 779-779.

Lawson, L., Reynolds, F., Bryant, W. & Wilson, L. (2004). "It's like having a day of freedom, a day off from being ill": Exploring the experiences of people living

Esimerkiksi tutkimuksessa, jossa selvitettiin ryhmämuotoisen musiikki-intervention psykologisia vaikutuksia mielenterveyspalveluja käyttäviin aikuisiin, havaittiin taiteellisen toiminnan voivan merkittävästi lieventää masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden oireita sekä lisätä osallistujien sosiaalista resilienssiä jo 10 viikon intervention aikana. Seuranta-tutkimuksessa havaittiin psykologisten muutosten olevan pysyviä vielä 3 kuukautta intervention päättymisen jälkeen. Biologisissa mittauksissa tutkijat havaitsivat, että 10 viikon intervention aikana tapahtui muutoksia osallistujien tulehdusellisessa immuunivasteessa, minkä on aikaisemmin havaittu liittyvän moniin mielenterveysongelmiin.



5 Hoitoympäristöt ja hoidon laatu

Taiteella voi olla positiivinen vaikutus hoitoympäristöihin, hoidon käytänteisiin ja hoidon laatuun. Taide voi:

- parantaa potilaiden ja hoitohenkilökunnan välistä kommunikaatiota,
- edistää potilaslähtöistä hoitoa,
- tasapainottaa potilaiden ja hoitohenkilökunnan välisiä valtasuhteita,
- kohentaa mielialaa potilailla, vierailijoilla ja hoitohenkilökunnalla
- auttaa hoitohenkilökuntaa ymmärtämään paremmin kulttuurisia, sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä, jotka vaikuttavat potilaiden käyttäytymiseen,
- vaikuttaa positiivisesti hoitohenkilökunnan työhyvinvointiin, työtyytyväisyyteen ja työssä jaksamiseen.

7 Lääketieteen koulutus

Taiteen keinojen hyödyntämisen osana hoito- ja lääketieteen koulutusta on havaittu voivan parantaa mm.

- vuorovaikutustaitoja
- kriittistä ajattelua
- hiljaisen tiedon tunnistamista
- empatiakykyä
- ymmärrystä potilaan tarpeista.

Staricoff, R.L. (2004). *Arts in health: a review of the medical literature*. Arts Council England. Research report 36. London. http://www.artscouncil.org.uk/assets/Evidence/Arts_in_health_a_review_of_the_medical_literature.pdf

Ståhlén, T. & Hertzén, M. (2000). Musiikki aivoille läpi elämän. *Suomen Lääkäriliiton*. Vol. 67, No. 17, s. 1314-1318.

Ståhlén, T., Tervaniemi, M., Laitinen, S., Fiehlén, A., Seidä, S., Mikkonen, M., Ahti, T., Silvennoinen, H., Erkkö, J., Laine, M., Pentti, I. & Hatanen, M. (2008). Music listening enhances cognitive recovery and mood after middle cerebral artery stroke. *Brain*. Vol. 131, s. 868-876.

Ståhlén, T., Tervaniemi, M., Laitinen, S., Numminen, A., Karki, M., Johnson, J.B. & Rautanen, P. (2004). Cognitive, Emotional, and Social Benefits of Regular Musical Activities in Early Dementia: Randomized Controlled Study. *The Gerontologist*. Vol. 44, No. 4, s. 634-639.

Thornell, T. & Ullén, P. (2008). Epidemiological studies of the relationship between cultural experiences and public health. *Toukokuu 2008*. S. S. Camie, P. (2001). *Oxford Textbook of Creative Arts, Health, and Wellbeing*. International perspectives on practice, policy and research. Oxford University Press, Oxford. s. 55-65.

Thornell, T., Oksa, W., Laitinen, C. et al. (2003). Is cultural activity at work related to mental health in employees? *Int Arch Occup Environ Health*. Vol. 76, No. 3, s. 189-198.

Tuisku, K. & Houti, P. (2007). Experiences of Cultural Activities provided by the Employer in Finland. *Scandinavian Journal of Working Life Studies*. Vol. 5, No. 1, s. 1-10.

Tuisku, K., Pulkki-Rhönkä, L. & Viikari, M. (2001). Cultural events provided by employer and occupational wellbeing of employees: A cross-sectional study among hospital nurses. *Work*. Vol. 30, s. 99-100.

Vaajoki, A. (2007). *Prescriptive Pain in Adult Gastroenterological Patients - Music Intervention in Pain Alleviation*. University of Eastern Finland. Dissertation in Health Sciences 198.

Wang, H.-X., Karp, A., Windel, B. & Frattiglioni, L. (2000). Late-life engagement in social and leisure activities is associated with a decreased risk of dementia: a longitudinal study from the Rushmore Study. *Am J Epidemiol*. Vol. 152, No. 11, s. 868-77.

WHO Regional Office for Europe (2001). *Health 2010: A European policy framework and strategy for the 21st century*. WHO Europe, Copenhagen.

Wilson, C., Bunge, H., Mann-Giddens, C. & Boyce, M. (2006). Healthcare professionals' perceptions of the value and impact of the arts in healthcare settings: A critical review of literature. *International Journal of Nursing Studies*. Vol. 43, No. 1, s. 1-10.

Wilson, C., Secker, J., Kent, L. & Ray, J. (2007). Promoting mental wellbeing and social inclusion through art: six month follow-up results from Open Arts Europe. *International Journal of Mental Health Promotion*.

Välimäki, A., Mäyry, M., Kulkarni, A., Välimäki, J., Kulkarni, A. & Kulkarni, M. (2009). Engagement in cultural activities and cause-specific mortality: prospective cohort study. *Prev Med*. Vol. 49, No. 2, s. 141-147.

Young, R., Camie, P. & Titchler, V. (2007). The impact of community-based arts and health interventions on cognition in people with dementia: a systematic literature review. *Aging & Mental Health*. Vol. 21, No. 4, s. 337-339.

Näkökulmia taiteen ja kulttuurin SOSIAALISEN HYVINVOINNIN vaikutuksiin

Vaikutukset yksilötasolla



Vaikutukset yhteisöissä



Vaikutukset yhteiskunnassa



1 Sosiaalinen osallistuminen ja osallisuus

Osallistavan ja yhteisöllisen taidetoiminnan on tutkimuksissa havaittu voivan lisätä sosiaalista vuorovaikutusta, tukea ja luottamusta sekä tarjota osallistujille kokemuksia nähdä, kuulla ja arvostetuksi tulemisesta. Tutkimuksissa on todettu, että nuorilla osallistuminen yhteisölliseen taidetoimintaan voi:

- auttaa vähentämään yksinäisyyttä ja sosiaalista eristyneisyyttä
- tukea nuorten kykyä rakentaa positiivisia sosiaalisia suhteita sekä
- rohkaista nuoria osallistumaan tiiviimmin yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Taiteellinen toiminta voi mahdollistaa tärkeän kokemuksen kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta johonkin ryhmään, yhteisöön tai yhteiskuntaan laajemmin. Taideprojekti voi tarjota:

- turvallisen koetun tilan, ajan ja mahdollisuuden jakaa kokemuksia, näkemyksiä ja tunteita muiden kanssa
- kunnioittavan ja kannustavan ilmapiirin yhteiselle toiminnalle.

3 Sosiaalinen pääoma

Useissa tutkimuksissa korostetaan taide- ja kulttuuritoiminnan merkitystä sosiaalisen pääoman rakentumisen ja lisääntymisen kannalta. Esimerkiksi yhteisöllisen ja osallistavan taidetoiminnan on havaittu voivan lisätä osallistujilla sosiaalisten verkostojen määrää ja laatua sekä luottamusta muihin ihmisiin. Taidetoiminnassa voi mahdollistua arvokas kokemus vastavuoroisesta tuesta sekä kannustuksesta.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa toteutetussa laajassa tilastollisessa pitkittäistutkimuksessa havaittiin lapsuus- ja nuoruusajan runsaan taideosallistumisen olevan yhteydessä parempiin oppimistuloksiin ja koulu-menestykseen sekä jatkokoulutukseen hakeutumiseen ja niihin pääsyyn. Runsaasti taidetta harrastaneet nuoret ja nuoret aikuiset osallistuvat myös koulu- ja paikallispolitiikkaan aktiivisemmin kuin ne, joiden taideosallistuminen on vähäisempää.¹

Kansainvälisen tutkimuksen perusteella on vahvaa näyttöä taiteen ja taiteellisen toiminnan merkityksestä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisessä. Taide ja taiteellinen toiminta on tutkimuksissa liitetty lukuisiin positiivisiin sosiaalisiin vaikutuksiin, kuten sosiaalisen osallistumisen ja osallisuuden lisäämiseen, syrjäytymisen vähentämiseen sekä yksinäisyyden lievittämiseen. Taiteellisen toiminnan myötä on mahdollista oppia ja kehittää sosiaalisia taitoja, saada tukea ja rakentaa verkostoja, joita voi monin tavoin hyödyntää jokapäiväisessä elämässä.

2 Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot

Yhteisöllisen ja osallistavan taidetoiminnan on havaittu voivan aktivoida ja parantaa monin tavoin nuorten sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja, kuten yhteistyötaitoja, kommunikaatio- ja neuvottelutaitoja sekä konfliktien ratkaisemiseen liittyviä taitoja.

Ryhmämuotoinen taidetyöskentely voi tarjota tilan, jossa nuorten on mahdollista kehittää mm. empatiakykyä, kuten muiden huomioimista, kunnioittavaa ja kannustavaa asennetta sekä vastuunottoa.

Taiteellisessa toiminnassa on mahdollista ilmaista itseään sekä luoda yhteys muihin tavalla, joka ei olisi mahdollista ainoastaan verbaalisen vuorovaikutuksen keinoin.

4 Syrjäytymisen ehkäisy

Tutkimuksissa on todettu taiteen ja taiteellisen toiminnan merkitys syrjäytymisen tai syrjään jäämisen ehkäisemisessä.

Yhteisöllisen ja osallistavan taidetoiminnan on havaittu voivan:

- auttaa luomaan uusia ystävyyssuhteita ja sosiaalisia kontakteja,
- vähentää yksinäisyyden tunnetta,
- tukea mielen hyvinvointia ja mielenterveyttä,
- mahdollistaa omien vahvuuksien, kykyjen ja kiinnostuksen kohteiden tutkimisen ja tunnistamisen,
- tarjota voimautumisen ja valtautumisen kokemuksia,
- edistää toimijuutta ja toimijuuden tunnetta,
- lisätä itseluottamusta ja rohkeutta.

Tutkimuksissa on todettu taidetoiminnassa voivan syntyä monenlaisia kyvykkyyksiä ja valmiuksia, jotka tukevat arjessa selviytymistä ja pärjäämistä. Taidetoiminta voi mm. parantaa:

- oppimisvalmiuksia,
- kognitiivisia ja sosioemotionaalisia taitoja,
- ryhmätöitä,
- itsesääntelyä,
- itseilmaisutaitoja,
- kykyä tunnistaa ja hallita mielialoja ja tunteita.

5 Kulttuurinen ja sosiaalinen moninaisuus

Taiteellinen toiminta voi saada aikaan, edistää ja vaalia vuorovaikutusta myös sellaisten ihmisten tai ihmisryhmien välillä, jotka eivät aikaisemmin ole olleet tekemisissä keskenään. Taiteellinen toiminta voi lisätä ymmärrystä vieraista ihmisistä ja asioista sekä auttaa muuttamaan ennakkokäsityksiä itsestä, muista ihmisistä tai ihmisryhmistä.

Yhteisöllisen ja osallistavan taidetoiminnan on havaittu voivan tuoda yhteen eri-ikäisiä ja -taustaisia ihmisiä sekä tukevan kulttuurien ja sukupolvien välistä ymmärrystä, erilaisuuden arvostamista ja empatiaa. Tutkimuksissa on havaittu taiteellisen toiminnan voivan mm.

- lisätä erilaisuuden ja moninaisuuden hyväksymistä,
- tuoda esiin ja haastaa ennakkoluuloja, ennakoasenteita ja stereotyyppioita,
- edistää kulttuurien välistä kohtaamista ja dialogia,
- edistää tasavertaista kohtaamista ja vuorovaikutusta,
- antaa mahdollisuuden oppia uutta kieltä,
- lisätä tietoisuutta ihmisoikeuksista,
- tukea maahanmuuttajien kotoutumista.

Yhteisöllisen ja osallistavan taiteellisen toiminnan on havaittu voivan tukea kulttuurista oppimista ja lisätä ymmärrystä niin omista kuin muiden uskomuksista, arvoista ja tavoista. Taidetyöskentelyssä voi mahdollistua turvallinen, avoin ja dynaaminen tila monin tavoin tutkia, esittää ja kehollistaa moninaisuutta sekä haastaa ja muuttaa totuttuja ajattelu-, käyttäytymis- ja toimintamalleja.

7 Aktiivinen kansalaisuus

Taidetoiminnan merkitys työhyvinvoinnin tukemisessa on todettu useissa tutkimuksissa. Taide- ja kulttuuritoiminnan on havaittu voivan vähentää stressiä sekä suojata työntekijöitä henkisesti uupumukselta. Taidetoiminnan ja jaettujen kulttuuristen kokemusten on havaittu voivan myös parantaa kommunikaatio-taitoja sekä lisätä yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä sekä sosiaalista pääomaa työpaikalla.

Lähteet

All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing Inquiry Report (2017). Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing. http://www.artforhealthandwellbeing.org.uk/appgroup/Publications/Creative_Health_Inquiry_Report_2017.pdf

Arlow, K. & Pato, R. (2017). Contact zones: participation, materiality, and the mechanics of interaction. Environment and Planning D: Society and Space. Vol. 35, No. 5, s. 807-831.

Arnett, P., Croxall, A. & Hall, C. (2015). "The youth public arts program: interpersonal and intrapersonal outcomes for at risk youth." Journal of Creativity in Mental Health. Vol. 10, No. 3, s. 346-359.

Beaudin, J., Kujala, J., & Cullen, M. (2015). "Bigger than hip-hop? Impact of a community-based physical activity program on youth living in a disadvantaged neighborhood in Canada." Journal of Youth Studies. Vol. 18, No. 8, s. 966-979.

Brown, D. & Green, J. & Kidd, B. (2014). "Learning to think critically: a visual art experiment." Educational Researcher. Vol. 43, No. 1, s. 37-49.

Cain, M., Lakshmi, A. & Iversen, L. (2015). "Short and long term outcomes for culturally and linguistically diverse (CALD) and at risk communities in participatory music programs: a systematic review." Arts & Health. Vol. 8, No. 4, s. 309-324.

Catlett, J., Dunne, S. & Hampden-Thompson, G. (2012). The Arts and Achievement in At Risk Youth: evidence from four longitudinal studies. The National Endowment for the Arts. Washington DC. <http://arts.gov/sites/default/files/Arts%20At%20Risk%20Youth.pdf>

Crowley, G. & Kearns, P. (2016). Understanding the value of arts & culture: The AHRC Cultural Value Project. Arts & Humanities Research Council. <http://www.ahrc.ac.uk/documents/publications/culturalvalue-project-final-report/>

European Agenda for Culture, Work Plan for Culture 2017-2018 (2017). How Culture and the Arts Can Promote Intercultural Dialogue in the Context of the Migratory and Refugee Crisis. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/44a3f810-9d8e-4942-a242-0a272d2a1000/language-en/format-PDF/source-394048>

Evoli, A. & Hamilton, R. (2015). Arts, Health and Community: A study of five arts in community health projects. CAHIM, Durham.

Gallagher, K. & Rodricks, D. (2017). "Performing to understand: cultural wealth, precarity, and shelter-dwelling youth." Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance. Vol. 22, No. 1, s. 7-16.

Gordon-Francis, R. (2015). Exploring the Longitudinal Relationship Between Arts Engagement and Health. Manchester Metropolitan University. Manchester. <http://artsforhealth.org/research/artsengagementandhealth/ArtsEngagementandHealth.pdf>

Goulding, A. (2012). How Can Contemporary Art Contribute Toward the Development of Social and Cultural Capital for People Aged 64 and older. The Gerontologist. Vol. 52, No. 6, s. 1099-1109.

Gutiérrez-Vicario, M. (2016). More than a Mural: The Intersection of Public Art, Immigrant Youth, and Human Rights. Radical Teacher. Vol. 91, No. 4, s. 108-121.

Hampshire, K.R. & Martineau, M. (2010). Can arts improve young people's wellbeing? A social capital approach. Social Science & Medicine. Vol. 71, No. 4, s. 708-715.

Hannafin, F. & Banerjee, R. (2017). "It makes me feel alive": the socio-motivational impact of drama and theatre on marginalized young people. Emotional and Behavioral Disorders. Vol. 22, No. 1, s. 10-19.

Hyyti, M., Mäki, J., Impiö, A., & Aromaa, A. (2016). Leisure participation predicts survival: a population-based study in Finland. Health Promotion International. Vol. 31, No. 4, s. 514.

Kalder, M., Benson, N., Dunn, D., Johnson, V., Curry, S. & Johnson, L. (2012). Evaluating community outcomes of participation in community arts: A case for civic dialogue. Journal of Sociology, Vol. 50, No. 2, s. 129-149.

Kärkinen, P. & Raitio, A. P. (2010). "Sanjasta, mutta näkyvästi" - taidelähtöinen toiminta osallisuuden rakentajana lastenosaajana. Nuorisotutkimus. Vol. 4, s. 4-20.

Kärkinen, P. (2013). Taidelähtöinen menetelmä lastenosaajana: kuka tilaa ja kuka osallistuu. Tutkimus on. Västäräjä, Helsinki: Playbox.

Lambert, K., Wright, P., Cunniff, J. & Pacion, R. (2017). "Desiring machines and normal spaces: neoliberalism, performativity and becoming in senior secondary drama classrooms." Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education. Vol. 38, No. 4, s. 507-528.

Yhteisöllinen taidetoiminta voi tuoda sosiaalisesti syrjässä olevat ja valtavirtaan tai enemmistöön kuuluvat yhteen sekä lisätä ja laajentaa ymmärrystä tuntemattomista asioista ja ihmisistä.

6 Kriittinen ajattelu

Taiteellinen toiminta voi vahvistaa sosiaalista hyvinvointia tuomalla esiin kulttuurisia ja sosiaalisia epäkohtia ja ongelmia yhteiskunnassa sekä mahdollistamalla kulttuuristen, sosiaalisten, taloudellisten tai poliittisten olosuhteiden kriittisen tarkastelun.

Tutkimuksissa on havaittu, että taidetoiminta voi:

- kehittää kriittistä ja reflektiivistä ajattelua,
- lisätä tietoisuutta ympäröivästä yhteiskunnasta, sen järjestelmistä ja rakenteista,
- tarjota mahdollisuuden omien oikeuksien ja velvollisuuksien pohtimiseen,
- tehdä näkyväksi ja haastaa normatiivisia käytäntöjä ja käsityksiä,
- tarjota mahdollisuuden järjestäytymiselle.

Esimerkiksi nuorilla yhteisöllisen ja osallistavan taidetoiminnan on todettu voivan antaa mahdollisuuden reflektoida omaa elämäänsä ja omaa rooliaan lähiyhteisössä tai yhteiskunnassa laajemmin. Taiteellisessa toiminnassa nuoret voivat myös tutkia ja tunnistaa erilaisia vaihtoehtoisia keinoja, selviytymisstrategioita ja resursseja, joita heillä on käytössään tai joihin heillä on pääsy.

8 Elin- ja asuinympäristöjen kehitys

Yhteisötaiteen ja osallistavien taideprojektien positiivisista vaikutuksista asuinalueiden uudistamisessa ja kehittämisessä on näyttöä tapaustutkimuksissa. Osallistavan taidetoiminnan on voivan rohkaista ihmisiä osallistumaan asuinalueen ja elinympäristön parantamiseen, tukea asuinalueiden monimuotoisuutta, lisätä asuinalueen viihtyisyyttä, edistää asuinalueen turvallisuutta sekä vähentää rikollisuuden pelkoa.

Lawson, J., Reynolds, F., Bryant, W. & Wilson, L. (2014). "It's like having a day of freedom, a day off from being ill: Exploring the experiences of people living with mental health problems who attend a community-based arts project, using interpretative phenomenological analysis." Journal of Health Psychology. Vol. 39, No. 6, s. 765-777.

Liljas, J. (2016). Mitä kolmevuorokautta palkallista? Tutkimus: Ihminen, M. & Liljas, J. (toim.) Kulttuurin paikka? Kulttuuri asuinalueiden kehittämisessä. Tapaustutkimus: Kansallisteatteri Käräkkylä. Aalto-yliopisto. s. 10-30. <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/100261/100000/1/kulttuuripaikka.pdf?sequence=4&file=1>

Macpherson, H., Hart, A. & Hooper, B. (2017). "Building resilience through group visual arts activities: Findings from a scoping study with young people who experience mental health complexity and/or learning difficulties." Journal of Social Work. Vol. 16, No. 5, s. 549-560.

Matarasso, F. (1997). Use or Ornament? The Social Impact of Participation in the Arts. Columbia, London. https://www.developmentalarts.com/site_media/inline/whitewall/pdfs/OrnamentorUseMatarasso.pdf

McKinnon, J. (2016). "Breaking bad habits: using devised performance to challenge students' perceptions of themselves as students." Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance. Vol. 21, No. 4, s. 517-530.

Miles-Romero, K. (2016). "Voices from inside: the power of art to transform and restore." The Journal of Communitarianism. Vol. 42, No. 1, s. 18-24.

National Endowment for the Arts (NEA) (2010). Art Goes in their Communities: Patterns of Civic and Social Engagement. NEA Research Note 101. National Endowment for the Arts. Washington DC.

Nelson, R. (2011). I made myself: playmaking as a pedagogy of change with urban youth. Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance. Vol. 16, No. 5, s. 527-539.

Penton, S. (2017). "Back on whose track? Reframing ideologies of inclusion and microaggression in a participatory theatre project with young people in London." Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance. Vol. 22, No. 1, s. 215-234.

Rennell, H., Milling, J., Phillimore, J., McCabe, A., Fyfe, H. & Simpson, R. (2016). The role of grassroots arts activities in communities: a scoping study. Third Sector Research Centre, University of Birmingham, Working Paper 68. Birmingham.

Sagawa, L. & Pamer, E. (2016). The transformative potential of the arts in mental health recovery - an Irish research project. Arts & Health. Vol. 8, No. 1, s. 1-14.

Secker, J., Hacking, S., Spandau, H., Kent, L. & Shenton, J. (2017). Mental health, social inclusion and the arts: developing the evidence base. Final report. Anglia Ruskin University / UCLan Research Team.

Secker, J., Longman, M., Haydn-Jones, K. & Kent, L. (2016). Promoting mental well-being and social inclusion through art: evaluation of an arts and mental health project. Arts & Health. Vol. 9, No. 1, s. 50-60.

Silén, M., Kärkinen, S. & Sallinen, A. (2017). Elin ja asuinympäristö: nuorten talous- ja elämäntilanteen merkitys Myyky-lähdössä. Helsinki: Nuorisotutkimuskeskus, Nuorisotutkimuskeskus. <http://www.nuorisotutkimuskeskus.fi/images/elinjaasuinymparisto.pdf>

Stein, M. & Seifert, S. (2012). Cultural Ecology, Neighborhood Vitality and Social Wellbeing. A Philadelphia project. Social Impact of the Arts Project, University of Pennsylvania, Philadelphia.

Vaananen, E. (2017). Taitelaitteiden osallistaminen hyvinvointivaikuttajaksi maahanmuuttajien. Tutkimus: Laitteiden, K. & Vaananen, E. (toim.) Taide ja hyvinvointi: Katkaiden kansallisteatterin tutkimus. Käräkkylä: Aalto-yliopisto. s. 60-69. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/100261/100000/1/taide_ja_hyvinympi.pdf?sequence=4&file=1

Virtanen, J. (2017). Elämäntilanteen lähtö. Taidetyöskentelyä nuorten elämäntilanteen vahvistamiseksi. Nuorisotutkimuskeskus verkkojulkaisu 101. <http://www.nuorisotutkimuskeskus.fi/images/taidetyoskentely.pdf>

Wright, P., Davies, C., Hannafin, B., Dunn, D., White, M. & Rankin, S. (2013). Arts practice and documented youth in Australia: Impact and domains of change. Arts & Health. Vol. 5, No. 3, s. 199-209.

Young, R., Carrivick, P. & Tschler, V. (2016). The impact of community-based arts and health interventions on engagement in people with dementia: a systematic literature review. Aging & Mental Health. Vol. 20, No. 4, s. 317-330.

SITRA

Päätoimittajalta
19.3.2024

Kolme tuntia kauneinta kulttuuria

Olipas vaikuttava iltapäivä Kino Marilynissä perjantaina. Tilaa kulttuurille! -keskustelutalaisuus täytti salin, vain muutama tuoli jäi tyhjäksi. Paikalle oli saatu ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla oli kannustavia tarinoita siitä, miten kulttuuritaloja luodaan. Paneelikeskustelu oli myös vaikuttava – milloin täällä on viimeksi nähty vastaavaa? Tipikeltaiseen pukeutunut Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestön pääsihteeri Rosa Meriläinen oli myös nappivalinta johtamaan showta! Vaul

Pääkirjoituksen otsikko viittaa tilaisuuden ilmapiiriin: kulttuuri on yhteisöllisyyttä. Sitä oli sali täynnä. Kolme tuntia kauneinta kulttuuria, siis. Kriittisiä ja varovaisiakin puheenvuoroja kuultiin, useampiakin – hyvä, niitäkin tarvitaan.

Mutta ei tässä sen kummempia, rakennetaanpa nyt se kulttuuritalo! Tämä tunne jäi päällimmäiseksi. Ihan niin helppoahan mikään ei ole, mutta Tilaa kulttuurille! -tilaisuus oli viisauksien ja ahaa-elämysten iltapäivä.

Kirjastossa ja kulttuuritaloissa

törmäämme ajatuksiin, joita emme olleet edes etsimässä, kuten kuvataiteilija Kati Rapia sanoi. Niin myös Kino Marilynissä. Se tapa, millä Karjaa sai kulttuuritalonsa oli kiinnostava ja yllättävä: Talo sai toivotut viisi metriä lisää pituutta, kun paikallinen päättäjä tutki piirustuksia:

”Enhän minä mahdu skoolaan tuonne, jos ette siirrä seinää.”

Ilman tätä huomiota talon galleria olisi ollut vain pelkkä seinä, sanovat.

Tärkeintä on se, että oikeat ihmiset tapaavat. Kulttuuritalo voi tuntua abstraktilta ja kalliilta, jos on poliittinen päättäjä tai teknisen puolen virkamies. Perjantain budjettiesimerkit olivat kuitenkin kannustavia. Hassutkin ideat voivat toimia. Kun Pietarsaaren suunniteltiin Schauman-salia, keksittiin, että tuoleihin voi myydä sponsorikylttejä. Tulos oli puoli miljoonaa euroa.

Riippumatta siitä, miten tässä edetään, tuleeko kirjastosta kulttuuritalo vai ei, niin pitää ehdottomasti valjastaa se voima ja tahto, mikä oli läsnä Kino Marilynissä.



Ett ytterligare alternativ tillkom på stadsdirektörens initiativ: Gallerian, vars företagare tagit kontakt. Gallerian är centralt belägen, tillgänglig, har hiss och tillräcklig logistikkapacitet – men saknar förutsättningar för en ordentlig scen. Dessutom skulle förvärvet innebära att staden köper fastigheten.

Gallerians årliga driftskostnader uppgick 2024 till 68 628 euro, exklusive administrationskostnader och reparationer. Fenix hyreskostnader är följande: 2025 – 48 000 euro, 2026 – 49 200 euro, och 2027 – 51 600 euro. Gallerian omfattar totalt 2 300 m² och ägarens prisbegäran är 3,8 miljoner euro. Kenneth Albrecht (EKI) ansåg att utrymmen inte är lämpliga.

Taideneuvosto varoittaa kehysriihen alla taiteen ja kulttuurin leikkausten vaikutuksista



Taideneuvosto ilmaisee kehysriihen alla huolensa taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvista määrärahaileikkauksista. Taideneuvosto nostaa esille kolme keskeistä näkökohtaa, joihin leikkaukset vaikuttavat: talouden, hyvinvoinnin sekä turvallisuuden.



Taideneuvoston kannanotto:

Pelkästään tänä vuonna taiteen kentälle kohdistuvat leikkaukset supistavat merkittävästi sekä kulttuurialan ammattilaisten toimintaedellytyksiä että kulttuuritarjontaa. Hallitusohjelman mukaiset entistä suuremmat säästöt tulevina vuosina nakertaisivat koko suomalaisen kulttuurin ja sivistyksen pohjaa.

Kulttuuri ymmärretään yhteiskunnallisessa keskustelussa valitettavan kapeasti ja virheellisesti, ikään kuin ylimääräisenä harrastuksena. Väärinkäsitys on tuhoisa, sillä elämme joka päivä keskellä kulttuuriamme. Kulttuuri on kirjastoja, suomalaista elokuvaa, sarjoja ja kaikkien rakastamia bändejä. Se on orkesterikeikkoja, teattereita, tajuntaamme avartavia taideteoksia tai vaikkapa perinnetuolin verhoilua ja ympäristömme elävöittämistä. Suomalainen kulttuuri ei ole ollut ikinä yhtä rikasta, monipuolista ja ihmisläheistä kuin 2020-luvun alussa. Se ei missään nimessä ole hyväosaisten etuoikeus eikä eliitin puuhastelua.

Valtiontalouden tilanne on haastava, mutta se ei johdu ylisuureksi paisuneesta kulttuuribudjetista. Taiteen ja kulttuurin rahoituksen osuus valtion budjetista on 0,8 prosenttia, alle kansainvälisen keskiarvon. Kunnat käyttävät kulttuuriin alle kaksi prosenttia menoistaan.

On selvää, että valtiontalouden iso kuva ei ratkea tästä suunnasta säästämällä. Käy ikävä kyllä päinvastoin – Suomi menettää kasvun mahdollisuudet, joita se kipeästi tarvitsee. Lisäksi kansalaiset voivat huominkin ja yhteiskunnastamme tulee epävakaa ja turvottomampi.

Näkökohta 1: Talous

Kulttuuriala on merkittävä ja työllistävä osa elinkeinoelämää sekä Suomessa että globaalisti. Leikkaukset kulttuuriin nakertavat alan

ammattilaisten työllisyyttä ja vähentävät verotuloja.

Kansainvälisessä vertailussa luovien alojen BKT-osuus Suomessa on pieni, joten kasvupotentiaali on huomattava. Luovat alat tuottavat enemmän kuin valtio niitä tukee – esimerkiksi elokuva-alalle annettu tuotantotuki tuottaa enimmillään yhteiskunnalle kaksinkertaisen euroääräisen hyödyn.

Ylipäätään vireä kulttuurielämä ruokkii luovuutta, jonka varassa korkean jalostusarvon elinkeinotoiminta lepää. Tarvitsemme uusia innovaatioita ja uudenlaisia yrityksiä. Kulttuuri pitää siis lopultakin ymmärtää elinkeinona, jonka menestyminen on hyväksi koko kansakunnalle.

Näkökohta 2: Hyvinvointi

Kulttuurilla on tutkitusti huomattavia hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia. Myös WHO on kehottanut valtioita tunnustamaan kulttuurihyvinvoinnin tärkeyden ja vahvistamaan kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyörakenteita ja -mekanismeja. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia on tarpeen hillitä, kulttuurista leikkaaminen on oman oksan sahaamista.

Jo vuodelle 2024 kohdistuvat leikkaukset Taiken toiminta-avustuksiin pudottivat avustuksen piiristä 17 aiemmin avustusta saanutta yhteisöä eri puolilta maata. Noin sata taiteilijaa jäi ilman kohdeapurahaa. Näin kulttuurin saavutettavuus heikkenee ja maakuntien elinvoima hiipuu.

Näkökohta 3: Turvallisuus

Epävakaaksi muuttuneessa maailmantilanteessa Suomi tarvitsee elinvoimaista kulttuuria kipeämmin kuin koskaan. Kulttuurialalla on merkittävä rooli henkisen kriinkestävyyden ylläpitäjänä. Tästä kertoo sekin, että huoltovarmuuskeskus selvittää parhaillaan kulttuurialan ottamista mukaan huoltovarmuustoiminnan

piiriin. Sivistynyttä, lukutaitoista ja omasta kulttuuristaan myönteisellä tavalla ylpeää kansakuntaa on huomattavasti vaikeampi horjuttaa esimerkiksi informaatiovaikuttamisella tai muilla vihamielisillä aikeilla.

Suomen ei pidä säästää sielustaan ja sydäimestään

Taide- ja kulttuurialan nykyisiä rahoitusmalleja ja rakenteita tulee tuki tarkastella myös kriittisesti – se on sekä taiteen tekijöiden että kokijoiden etu. Myönteistä on, että parhaillaan käynnissä oleva kulttuuripoliittinen selonteko katsoo nimenomaan tulevaisuuteen ja pyrkii löytämään parlamentaarista tukea laajan ryhmätyön pohjalta esitettävälle kulttuuripoliittisille toimenpiteille.

Elinvoimainen kulttuuri ei tietenkään lepää pelkästään valtion ja kuntien rahoituksen varassa. Säätiöt tukevat taidetta yli 70 miljoonalla eurolla vuosittain. Ehdottomasti eniten kulttuuria rahoittavat kuluttajat tehdessään hankintoja ja käyttäessään palveluja.

On kuitenkin selvää, että julkista rahoitusta tarvitaan. Näin on jokaisessa sivistys- ja hyvinvointivaltiossa, eikä etenkin Suomen kaltaisen pienen kansakunnan pidä säästää sielustaan ja sydäimestään. Jos kulttuurimme näivettyy ja sivistyksemme pohja rapautuu, tulevaisuus on sekä materiaalisesti että henkisesti köyhempi.

Lisätiedot:

Juha Itkonen, taideneuvoston puheenjohtaja. Yhteydenotot ja haastattelupyynnöt Laura Manninen, Taiken viestintäpäällikkö, laura.manninen@taike.fi, p. 029 533 0843.

Taideneuvosto on Taiken asiantuntijaelin, joka toimii opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä taidepoliittisissa linjauksissa. Lisätietoa Taiken verkkosivuilta.



Antal användare kopplat till behovet och förda diskussioner

Thomas Rosenberg

Hanna Lindroos

Leif Eriksson

Jaana Laaksonen

Kenneth Albrecht

Jahkob Tjäder

Anu-Tikka Blomqvist

Lurens, vinterteater, repetitionsfasen januari–maj

Lovisa Operaförening (Nyårsshow samt eventuella andra produktioner)

Loviisan taiteen tukiyhdistys (i mindre utsträckning)

Borgå musikinstitut i Lovisa – (för vissa uppvisningar, men önskar i övrigt stanna i sina nuvarande utrymmen så länge huset inte säljs av Konstsamfundet, som äger fastigheten – huset är i skrivande stund till salu)

Taidehtaan tanssikoulu Lovisa – julmatiné, våruppvisning

Lovisa medborgarinstitut – behov av scenutrymmen dagtid för rörelseverksamhet, eventuellt även vissa kvällar

Lovisa teater – eventuellt en uppvisning per år (har övrigt egna utrymmen i FBK-huset)

Lovisa Contemporary (för vissa produktioner)

Timothy Kühn – produktion av internationella och inhemska högkvalitativa konserter

Susanna Karvinen, skådespelare, producent och dansare, intresserad av att producera till Lovisa i stället för andra städer

Beniamino Borghi – koreograf, dansare och producent

Teater Fabel – egna produktioner i begränsad omfattning samt öppna projekt

Kalle Katz

Maria Linde

Mirella Pendolin

Macus Music => ljudtekniker

Jonas Randers => ljudtekniker

Sibeliusdagarna

Lovisa Stad kulturväsendet

Kultur för barn & ungdomar

Föreningar, multifunktionella utrymmen

Bildkonstnärer, arbetsutrymmen och utställningsplats

Gästande teatrar, till exempel Fabel

Skolorna (även den finskspråkiga skolan saknar bibliotek)

Kalle Katz

Lovisa Big Band

För de flesta aktörer i vår stad är hyresnivån avgörande då vi talar om blackboxen.

Lovisa

Befolkning 31.12.	14 352
Förändringen av folkmängden	–106
Förändringen av folkmängden, %	–0,7
Andel personer under 15 år, %	12,4
Andel 15-64-åringar, %	55,8
Andel 65 år och äldre, %	31,8
Demografisk försörjningskvot	79,3
Ekonomisk försörjningskvot	.
Medelålder, båda könen	49,4
Medelålder, män	48,3
Medelålder, kvinnor	50,6
Finskspråkiga	7 907
Finskspråkiga, %	55,1
Svenskspråkiga	5 562
Svenskspråkiga, %	38,8
Samiska	0
Personer med främmande språk	883
Personer med främmande språk, %	6,2
Utländska medborgare	693
Utländska medborgare, %	4,8
Utrikes födda	965
Andel utrikes födda, %	6,7
Personer med utländsk bakgrund	902
Andel med utländsk bakgrund, %	6,3
Andel medlemmar i ev.luth.kyrkan, %	67,1
Andel medlemmar i andra trossamfund, %	1,4
Andel som inte tillhör ett trossamfund, %	31,5
Landareal, km ²	820,06
Folktäthet	17,5
Personer i befolkningen som är födda i området	14 280
Personer födda i sitt bostadsområde	6 422
Personer som är födda någon annanstans än i sitt bostadsområde	7 930
Andel födda i sitt bostadsområde, %	44,7
Andel som bor i sitt födelseområde, %	45,0

KONSEKVENSBEDÖMNING

ÄRENDE: Bibliotek och kulturhus



Beslutens konsekvenser ska förutses om beslutet påverkar direkt eller indirekt människor, miljö, ekonomi och företag. Man når de bästa resultaten med förhandsbedömning om den är en del av berednings- och beslutsfattandepraxisen.

Teckenförklaringar

- ++

Betydande och långvarig positiv konsekvens
- +

Kortvarig positiv konsekvens
- 0

Neutral konsekvens
- Betydande och långvarig negativ konsekvens
- Kortvarig negativ konsekvens

BESLUTETS KONSEKVENSS

Konsekvenser för människor

(Beslutens sociala konsekvenser och hälsokonsekvenser för olika människogrupper, till exempel enligt kön, ålder, bostadsort, språk, kulturbakgrund, inkomster, utbildning, yrkesställning och ställning på arbetsmarknaden eller tillhörighet till en speciell grupp.)

	Tecken	Kort beskrivning av konsekvens
1. För tillgång till service och kvaliteten på servicen	++	
2. För den sociala livsmiljön (till exempel människorelationer, diskriminering, gemenskap kulturellt eller religiöst deltagande eller deltagande i det gemenskapliga)	++	
3. För levnadsvanor (till exempel kost, rusmedelsbruk, motion, rekreation, riskbeteende)	+	
4. För hälsan (till exempel fysisk, psykisk, social)	++	
5. För delaktighet (till exempel deltagande i beslutsfattande och påverkan, att få information)	++	
6. Befolkningsgruppernas utkomst (till exempel sysselsättning ekonomi, förmögenhet)	++	

Slutledningar och motiveringar:

Konsekvenser för miljön och klimatet

(Konsekvenser som orsakas av förbrukning av naturresurser och energi, utsläpps- och avfallsmängder som anknyter till dessa, ändringar i konsumtionsbeteende eller placering av verksamheter och mobilitets- och trafiklösningar som anknyter till dessa.)

	Tecken	Kort beskrivning av konsekvens
1. För den fysiska livsmiljön och trivseln (arbets- och boendeförhållanden, trafik- och mobilitetsmöjligheter, till exempel buller, luftföroreningar, risk för olyckor osv.)	-	
2. För jordmånen, naturens och vattendragens mångfald	++	
3. För klimatet	0	
4. För landskapet, stadsbilden kulturarvet	++	
5. För den byggda miljön och samhällsstrukturen	++	

Slutledningar och motiveringar:

Konsekvenser för kommunens ekonomi och personal

	Tecken	Kort beskrivning av konsekvens
1. För kommunens personal (ställning, antal, deltagande)	++	
2. För kommunens ekonomi (till exempel utgifter, inkomster, investeringar, skuldsättning)	-	
3. För resultatrik verksamhet och produktivitet	++	

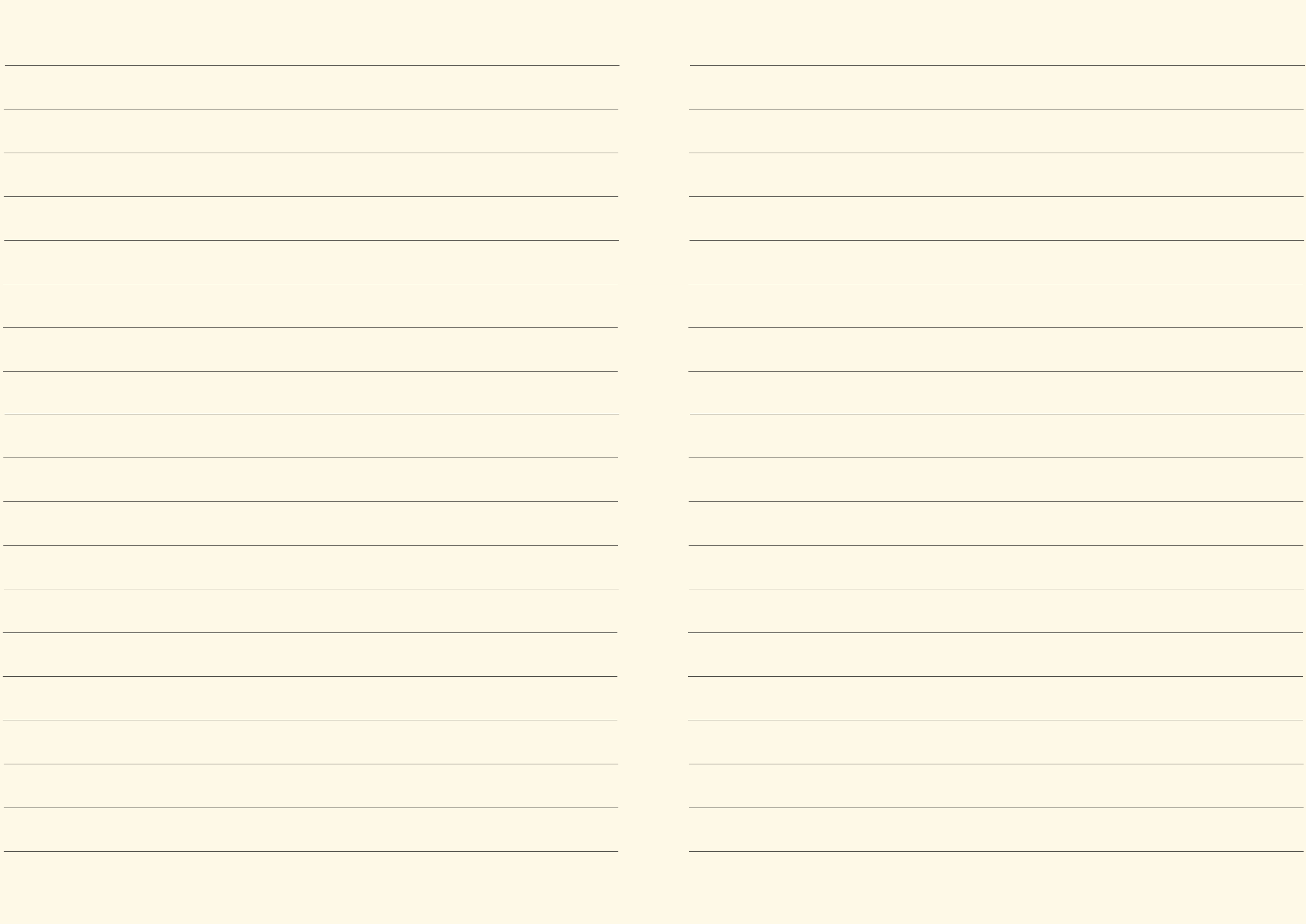
Slutledningar och motiveringar:

Konsekvenser för företag

(Konsekvenser som orsakas av till exempel offentliga upphandlingar, boende- och planläggningspolitik, trafiklösningar eller kommunens ekonomiska politik.)

	Tecken	Kort beskrivning av konsekvens
1. För stadens konkurrenskraft	++	
2. För diversifiering av företagsverksamheten, marknadsstruktur och affärsverksamhet	++	
3. För uppkomst av arbetsplatser	++	
4. För utveckling av företag	++	
5. För företagens tillgång till arbetskraft	0	
6. För företagens gods- och pendeltrafik	0	
7. För företagens kundflöde	++	
8. För företagens förmåga att delta i offentliga upphandlingar	0	

Slutledningar och motiveringar:





SAVE THE DATE

RUM FÖR KULTUR 2.0
KINO MARILYN

25.9.2025 KL 17.00–19.30

DISKUSSIONEN BÖRJAR 17.30